

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
 INLICHTINGDIENST } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
 TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
 Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCH E MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering **Rente-Verzekering.**

„Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage“

Kabar dari Hindia-Nederland, sasoedahnja mail katarima.

Ada djoega telegram dari BATAWI DAN LAIN TAMPAT.

INHOUD: Oproeping. — Persoverzicht. — Feuilleton. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Uit de Oost-Indische Mail. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1917—1918 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST“, Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
 De Secretaris,
 E. F. GROSS.

Persoverzicht.

In de „Nieuwe Crt.“ van 14 dezer lezen wij: „De vereeniging voor koloniaal-maatschappelijke vraagstukken maakt in een speciaal nummer den uitslag van een enquête bekend, gehouden onder een zeshoofdig voorzittende personen, naar de gevolgen van de Schepenvorderingswet voor Indië. Er wordt gezegd, dat het gevolg zal zijn een geweldig tekort aan scheepsruimte, waardoor producten onverkocht moeten blijven en waardoor de grootste schade ontstaat voor Europeesche cultuurondernemingen, die gewoon zijn haar jaarlijkschen oogst met bankvoorschotten te verhandelen. De gevolgen zijn beslist noodlottig voor de inlandsche producenten van artikelen zooals thee en koffie, die verplicht zijn hun oogsten met groote verliezen van de hand te doen. Dit en de verminderde werkzaamheid van de groote plantages zouden ernstige arbeids- en politieke moeilijkheden mee kunnen brengen. Ten slotte wordt gezegd, dat de belangen van Indië veronachtzaamd worden; voldoende uitvoer is evenzeer een levensbelang voor Indië als voldoende invoer voor Nederland. Het rabat, waartoe de vrachtkonferentie te Batavia besloten heeft, brengt voordeel aan Indië, dank zij de particuliere scheepvaart-ondernemingen, zoowel buitenlandsche als Nederlandsche. Doch grootere beperking van scheepsruimte zal voor Indië noodlottig worden. De regering van Nederland moet er van overtuigd worden, dat de vitale belangen van het land niet alleen kunnen worden overgelaten aan particuliere ondernemingen. De regering moet ook ingrijpen.“

Het Nederlandsch-Indisch Landbouwsyndicaat had zich eenigen tijd geleden tot den gouverneur-generaal gericht met het verzoek te trachten van de Nederlandsche regering te verkrijgen, dat de invoer in Nederland van andere koffie dan die van eigen koloniën was geteeld, zou worden verboden. Dit werd noodig geacht om de Indische cultures te steunen, waarbij adressant een beroep deed op den toestand, door den oorlog geschapen.

Op dit verzoekschrift is nu antwoord ontvangen, waarin wordt medegedeeld, dat in verband met de mislukking van vroegere stappen, geen resultaat werd verwacht. Desniettenstaande zal het verzoekschrift aan den minister van koloniën worden doorgezonden.

In de afdeeling Panaroekan zijn de suikerrietbranden op ontstellende wijze toegenomen, waar-

door verschillende suikerfabrieken al ernstige schade hebben geleden.

De „Soerabaja Crt.“ is van meening, dat de oorzaak van die veelvuldige brandstichtingen gelegen is in den algemeenen ongunstigen economischen toestand, die tot een algemeene stijging van de criminaliteit zal leiden.

De mislukking van den padioogst zal tot stijging van de prijzen der voedingsmiddelen met 100 pct. leiden.

Behalve vermindering van de heerendiensten heeft de inspectietocht van den heer Liefrijck ook ten gevolge, dat er belangrijke wijzigingen zullen worden gebracht in het algemeene belastingstelsel in alle deelen van de Buitenbezittingen.

Het Alg. H. blad. van 9 dezer meldt:

Men meldt ons:

„Ter gelegenheid van het vierde eeuwfeest der Hervorming is een nationale stichting in het leven geroepen, genaamd „Hervormingsfonds Pembaroean“, die tot doel heeft allen Christelijken arbeid te steunen, welke de opheffing en ontwikkeling der jeugd en jongelingschap in onze overzeesche bezittingen beoogt. Getracht zal worden een kapitaal van f 500.000 bijeen te brengen, waartoe in de maand October over het geheele land een collecte zal worden gehouden. De organisatie dezer collecte is reeds in voorbereiding. De collecte-commissie bestaat uit de heeren: E. René van Ouwenaar, voorzitter van het Bijbel-Genootschap, te Hilversum, voorzitter; Th. Ruys Jr., theol. doct. te Amsterdam, secretaris; mr. dr. C. F. Schoch, hoofd-directeur der Surinaamsche Bank, te Amsterdam, penningmeester; dr. N. Adriani, afgevaardigde ter Bijbelvertaling, in de Bilt; jhr. mr. A. F. de Savornin Lohman, directeur der Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering, te Amsterdam; en dr. H. C. Rut-

PERRY & CO.

Dekstoelen

Hut } koffers
 Mail }

Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT 20.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEÏLLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

gers, secretaris der Ned. Christen-Studenten-Vereeniging te 's-Gravenhage.

Blijkbaar wordt met het „Christelijke” van den voorgenomen arbeid het rechtzinnig Christelijke bedoeld, zoo besluit het blad.

In *Het Vaderland* van 14 dezer lezen wij:

Dono-Rodjo.

In de eenzaamheid van de Noordkust van Japara (Midden-Java) is een stichting tot stand gekomen, die de kern zal worden van een stelsel van bestrijding van wel een der vreeslijkste ziekten.

Dono Rodjo is die stichting genaamd, hetgeen „Vorstinnegift” beteekent. De gelden bij de geboorte van Prinses Juliana in Indië verzameld, werden door H. M. de Koningin bestemd als grondslag voor de stichting van de eerste melaatschen-kolonie op Java, die bestemd zou zijn voor Javaansche lijdens.

Die daad van de Koningin was wijders aanleiding tot de oprichting der Vereeniging „Het Oranje Kruis”, Nationale Bond ter bestrijding der melaatschheid, welke vereeniging zich ten doel stelt om allereerst bijdragen te verzamelen ten einde in den geheelen O.-I. Archipel bestaande leproserieën door geldelijke steun te helpen verbeteren en uitbreiden, dan wel nieuwe ziekenhuizen voor melaatschen in het leven te roepen.

Is Dono Rodjo, de moederstichting, enkel voor Javanen, de vereeniging wil in West-Java voor Soendanezen, in Oost-Java voor Madoerezen soortgelijke inrichtingen tot stand brengen. Het initiatief van de Koningin zal van onschatbare betekenis blijven voor de bestrijding in geheel Oost-Indië van de lepra.

Vlak ten Zuiden van het vuurtoren-eilandje Mandelika, op de Noordelijke kuststrook van Midden-Java, ligt Dono Rodjo. Daar heeft het gouvernement een terrein van bijna 200 bouw afgestaan voor het ziekenhuis voor melaatschen, dat 30 April van het vorige jaar werd ingewijd en 3 Aug. d.a.v. met de opneming van patiënten een begin maakte. In haar tegenwoordigen vorm bestaat de stichting uit 10 paviljoens, zij biedt plaats aan minstens 150 en hoogstens 180 lijdens.

Het is nog slechts een begin, want willen ten slotte alle Javaansche sprekkende lepralijdens in die stichting een onderkomen vinden, hetgeen het gestelde einddoel is, dan valt op nog ettelijke honderden meer te rekenen.

Bij de beschikbaarstelling van het terrein is op een aanzienlijke uitbreiding der inrichting gerekend, tevens op het in cultuurbrengen van een gedeelte van dien grond met voedingsgewassen door de verpleegden, die daartoe in staat zijn.

Het denkbeeld bij deze stichting is: van het kleine in het groote te werken, zooals de leider, dr. Bervoets, in zijn verslag uiteenzet en de stichting uit te breiden naarmate de middelen het toelaten, tot dat, zegt dr. Bervoets, we alle Javaansche sprekkende melaatschen in onze inrichting hebben.

Ten opzichte van de beide andere voorgenomen stichtingen op Java kan worden medegedeeld, dat reeds ernstig werd omgezien naar een geschikt terrein voor een stichting in Bantam. Voor een leproserie aldaar, werd reeds een inzameling gehouden, welke „gedeeltelijk geslaagd” wordt genoemd.

Een groot, menschlievend werk is in Indië in wording, dat zeer zeker de belangstellende aandacht van geheel ons volk verdient.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Voor den Europeeschen Indiër.

In de *Indiër* worden de „Indische jongens” van Europeeschen landaard aangezet zich meer met den handel te bemoeien. Ze zouden zich kunnen begeven op het gebied van de leveringen aan gouvernementsinstellingen, aan leger en vloot inclusief, wat thans zoo goed als het monopolie van zeer enkelen is, meest Chinezen.

De nadruk wordt erop gelegd, dat de hierbedoelde Indiër gewoon is met Inlanders om te gaan en dus gemakkelijk de producten zal kunnen krijgen, die voor dergelijke leveringen in aanmerking komen. De leveringen aan het gouvernement zouden niet de eenige behoeven te zijn, aan andere instellingen zou ook geleverd kunnen worden. Er is echter een groote „maar” aan de zaak verbonden. Hoe zal de Indiër aan beginkapitaal komen?

Hetzelfde blad vertelt van iemand in een der plaatsen van Midden-Java's noordkust, die begonnen is met het bereiden van allerlei gedroogde levensmiddelen, benodigd voor de rijsttafel. Daar de noodige zindelijkheid betracht en tegen vervalsching

gewaakt wordt, neemt de zaak op en zou bedoeld persoon er gaarne uitbreiding aan geven, maar . . . vraagt kapitaal. De Inlander kan bij zijn afdeeling-bank terecht, maar waar moet de Indiër heen, die geen Inlander is?

„Waar is de man die een goed geregeld systeem van bankwezen voor ook andere Indiërs in elkaar zet?” vraagt het blad.

Woeker in de desa.

Bovengenoemd blad vestigt daarop nogmaals de aandacht. Hoeveel malen is dat al in verschillende couranten- en tijdschrift-artikelen gedaan en hoeveel malen zal dat nog moeten geschieden, voor en aler verbeterde toestanden intreden. De den Inlander aangeboren zorgeloosheid, zijn zucht om feestmaaltijden aan te richten en daarbij zijn buurman zoo al niet de loef af te steken dan toch niet voor hem onder te doen, zijn gebrek aan handelsinzicht, zijn even zoo vele hinderpalen, die een afdoende bestrijding van den woeker in den weg staan. We kunnen dan ook gerust zeggen, dat over geheel Java en Madoera de woeker welig tiert en dat het vooral de kleine grondbezitters zijn, die onder den woeker gebukt gaan.

De meeste geldschietters zijn Chinezen, Arabieren en Inlanders, de laatste zijn wel het minst in aantal.

Volgens een onderzoek in 1906 gehouden in de afdeeling Serang met ruim 129.000 zielen, stonden daar slechts 25 personen als geldschietters bekend, maar de Regent van Serang voegt in zijn verslag daaraan toe, dat uit het geringe getal geldschietters niet de gevolgtrekking gemaakt mag worden, dat het leenen tegen buitensporig hooge rente in de afdeeling niet vaak voorkomt.

De Serangsche adat toch kent vormen van hulpvaardigheid, die niets anders zijn dan vormen van vermoeden woeker. Heeft een sterfgeval plaats en is de familie niet in 't bezit van voldoende padi voor 't geven van slametans, zoo zal het benodigde geleend worden van een buurman tegen een door den adat geregelde meer dan behoorlijke renteberekening in geld of padi. Daar de Moslimsche wet alle renteberekening verbiedt, wordt bij het leenen van geldschietters steeds gesproken van verkoop, pand of verkoop met recht van wederinkoop, waarbij 't recht tot wederinkoop voor onbepaalden tijd blijft bestaan, dan wel aan een bepaalden termijn gebonden is.

De voorwaarden, waarop een leening gesloten wordt, loopen uiteen naar gelang van de omstandigheden en 't bedrijf van den geldleener.

Een landbouwer, die gebrek aan rijst heeft, verkoopt b.v. zijn te veld staand gewas voor een prijs, overeenkomende met de vermoedelijke opbrengst, onder beding, dat hij bij den oogst het gewas terugkoopt tegen de waarde, die het dan zal hebben.

Wordt zoo 't gewas gekocht voor f 20.— en teruggekocht voor f 25.—, na 3 maanden, zoo maakt de geldschietter een winst van 100 pct. per jaar.

Heeft de leener geen huis of enig ander goed om als zekerheid te dienen, zoo koopt hij het huis van den geldschietter voor f 35.—, te betalen over 3 maanden, doch verkoopt onmiddellijk het huis weer aan den geldschietter voor f 25.— contant, zoodat de laatste in 3 mnd. 40 pct. maakt of 160 pct. 's jaars.

Het gevolg van een en ander is, dat de landbouwer door geldschaarschte niet steeds in staat is zelf over zijn grond en 't geogste product te beschikken. Ook al valt de oogst goed uit, zoo blijft er dikwijls niet genoeg over om tot den volgenden oogst te leven, zoodat hij telkens opnieuw moet leenen, steeds dieper in de schuld komt en tenslotte zijn bezittingen moet verkoopen om zijn schulden te betalen.

Heeft een landbouwer veel schulden, dan wordt hij door de schuldeischers bij het naderen van den oogst aangemaand en dieningevolge haast hij zich dan om 't geogste product zoo gauw mogelijk te verkoopen. De opkoopters maken daarvan dan weer misbruik door af te spreken een lagen prijs te betalen. Is alle padi verkocht, zoo stijgt de prijs weer en moet de landbouwer het product tegen hooger prijs terugkopen, waardoor hij aan twee kanten schade lijdt. Daarin verandering te brengen is niet gemakkelijk. De Inlander zal moeten beginnen om alle noodloze uitgaven na te laten, geen feesten te geven, noch sieraden te koopen. Hij moet weerstand bieden aan eigen begeerten en aan de verlangens van vrouw, kinderen en familieleden. Daar het billijk en redelijk is, dat de landbouwer een goeden prijs voor zijn product krijgt, moet hij tegen billijke rente geld kunnen leenen, dat niet dadelijk bij den aanvang van den oogst terugbetaald behoeft te worden, doch eerst 1 of 2 maanden later. Teneinde de kwade praktijken van de opkoopters het hoofd te kunnen bieden, moeten de landbouwers zich vereenigen, hun product gezamenlijk te verkoopen en niet onder een zekeren overeen te komen prijs. Door den grooteren

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE,

SPRAAKLEERARESEN TE

AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916

behandelen alle spraakstoornissen in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.

Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met **September Cursussen geopend**, met twee lessen per week.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPE STRAAT 11!
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur
F. TIJMSTRA.

GESCHER & KEMPER

Magazijnen
ter Complete Meubilering

DEN HAAG - VLAMINGSTRAAT 22
AMSTERDAM - ARNHEM - BREDA - ROTTERDAM

Mevrouw!

Indien U niet tevreden is over Uw leverancier, bel dan even op

No. 2508 Haag.

Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een solide bediening.

Aanbevelend,
L. N. Biesmans, ja P. Kok.

Spekslagerij.

Groenmarkt 38.

Au Corset Gracieux.

G. W. COPPERS.

DEN HAAG,
Spuistraat 36, Telef. 3334.
Piet Heinstr. 107, Telef. 1723.
ROTTERDAM,
Hoogstraat 334, Telef. 6474.
ARNHEM,
Kettelstraat 24, Telef. 1495.
DORDRECHT,
Voorstraat 289, Telef. 1146.
LEIDEN,
Maarsmanssteeg 23, Telef. 577.

Grootste en meest
uitgebreide
Corsetten-Magazijnen,
zowel in
de goedkoopere als
duurste soorten.

GEEN BETER DAN
GAZELLE-RIJWIELEN

VROLIJK & Co., Zoutmanstraat 10a, Valeriusstraat 60, DEN HAAG.

EED.

2916

en zin
egen-r hen
met
week.atie,
GE.et als
ij be-
Zaken
len terigen
kend.
amen,
eerst
se.

A.

R

22
AM

er.

en

38.

4.

5.

577.

en,

s

en,

s

voorraad zal het den opkoper niet meer onverschillig wezen, of hij het kan koopen of niet, terwijl niet alle landbouwers hun huis en werk behoeven te verlaten, daar één hunner met den verkoop belast kan worden.

Hoeveel water zal er echter nog naar de zee gevoerd moeten worden, voordat de Inlander zijn zorgeloosheid laat varen, voldoende wilskracht toont om zijn begeerten te onderdrukken en er prijs op leert stellen om geen schulden te hebben!

Woeligheid in de Bataklanden. De Parhoeddam-beweging.

Wat al onrust in Indië. Geheel Zuid-Sumatra in onrust; Borneo bleef niet achter; de kleine Soenda-eil. leveren dagelijks hun bijdragen; Menado, het beste gewest onder de goeden, vertoont teekenen van onrust. Amboina en Ceram en ook de trouwe Batak-residentie, Tapanoeli, vragen de aandacht.

In verschillende bladen verschenen artikels, waarvan de schrijvers de oorzaken trachten op te sporen van al die woelingen.

In de *Loc.* en de *Java-Bode* wordt het verzet in Tapanoeli op rekening gezet van de „Sarikat-Parhoeddam” of „Sarikat-Parsidamdam”. Over de afleiding van den naam der vereeniging is men het niet eens. Wat de beweging precies beoogt, staat nog niet vast, maar een der punten van het programma omvat het inwijden der leerlingen in de geheimenissen van de leer der onkwetsbaarheid. Uit de gedragingen der leiders en leden blijkt verder, dat de vereeniging moet leiden tot verzet tegen den gevestigden staat van zaken en dus gevaarlijk geacht moet worden voor de openbare rust en orde.

Waarschijnlijk heeft men hier niet te doen met een bepaalde godsdienstige leer, daar alle dogmatiek en ritus ontbreekt. Niet alleen heidenen, maar ook Mohammedanen en Christenen zijn erbij betrokken. De aanhangers eten geen varkensvleesch. Volgens X. X. X. in de *J.-B.* is het duidelijk, dat Mohammedaansche invloeden op de beweging hebben ingewerkt. De „goeroe's” lieten zich voor hun onderrecht in de nieuwe leer, waartoe behoorde o.a. het onkwetsbaar maken, het genezen van alle kwalen, de kunst om tegen honger bestand te zijn, goed betalen, terwijl aan den anderen kant door de leiders afschaffing, of in elk geval vermindering van den druk van heeren en belastingen in uitzicht schijnt gesteld te zijn. Daardoor moest de beweging op den duur wel een anti-gouvernementeel karakter krijgen, gericht tegen de bestaande orde van zaken en eindigend in gewapend verzet van de bevolking tegen de over haar gestelde machten.

De redactie van de *Loc.* is van meening, dat een dergelijke fanatieke beweging wel de *aanleiding* tot de opstootjes geweest kan zijn, maar dat ze niet de *oorzaak* ervan is. „Het feit echter” — aldus bovengenoemde redactie — „dat er bijna na elke volks-onrust toestanden bekend worden, welke ontevredenheid rechtvaardigen, geeft ons de overtuiging, dat hetgeen officieel meestijds wordt verklaard uit fanatieke bewegingen, gewoonlijk niet anders is dan de uitingsvorm van een eindelijk op de spits gevoerde ontevredenheid.”

Niet alleen wordt er zware druk van heeren en diensten vastgesteld, waarbij afkooptjes van f20—f40 worden genoemd, maar er wordt ook een grief gezien in het optreden van de Batak-zending. De zendelingen zouden zich te veel in bestuurszaken mengen en de verkiezing van christen kamponghoofden bevorderen. Wat hiervan waarheid is, dient onderzocht te worden. Klachten over het optreden van de Rijnsche zending zijn niet nieuw. Reeds in 1912 of 1913 heeft van Kol erop gewezen, dat de zendelingen in de Ba-

taklanden zich in erge mate aan bestuurswerk te buiten gingen, tot groote ontstemming van een deel der niet-christelijke bevolking.

Ook het *Nieuws van den Dag in N. I.* meent op het gevaar van de *Rheinische Missions Gesellschaft* te moeten wijzen en meent, dat de samenwerking tusschen een vreemden missionaris en het bestuur nooit dat gelukkige en gewenschte karakter dragen kan, als de arbeid van bestuur en Nederlandsche zending elders in onze buitenbezittingen kenmerkt.

Het *N. v. d. D.* legt dus den nadruk op het feit, dat in Tapanoeli vreemdelingen naast ons bestuur arbeiden, en dat de samenwerking tusschen zending en bestuur bemoeilijkt wordt, doordat men niet met landgenooten maar met lieden van andere nationaliteit te doen heeft.

Waar zoo verschillende stemmen opgaan van personen en organen, welke alle waarschuwen tegen het eigenmachtig optreden van de *Rheinische Missions Gesellschaft*, is een streng, doch onpartijdig onderzoek zeker gewenscht, zoodat niet noodzakelijk. De *Java-Bode* haalt nog eens in extenso aan, wat van Kol in zijn „Driemaal dwars door Sumatra” o. m. geschreven heeft en waarvan wij slechts het volgende in herinnering wenschen te brengen: „Elk innemen der „Mission” in bestuurszaken behoort ten strengste te worden geweerd, waarbij de ambtenaren B. B. wel op wat meer steun uit Buitenzorg aanspraak mogen maken.”

Quo Vadis slaat in zijn „Herinneringen uit de Bataklanden” een anderen toon aan en wekt op om „niet langer om te zien naar oorzaken buiten onszelve gelegen, maar ernstig en met den wil om te vinden, te zoeken naar oorzaken, *daarbinnen* in het karakter en de opvattingen van onze bestuurders aanwezig.” Daar liggen de diepere oorzaken, daar zult ge vinden een verslapping, een verwaarloozing van het oude beproefde beginsel onzer voorvaderen: *besturen met en door de Inlandsche hoofden.*

„Daar zult gij vinden een onmacht, soms helaas ook onwil, om den ter toepassing van het schoone beginsel, onontbeerlijken band te leggen tusschen die hoofden en het Europeesch bestuur.” Puttende uit de herinneringen tracht hij te bewijzen, hoe nauw de band tusschen den Europeeschen bestuurder en het volk zijn *kan* en zijn *moet*, teneinde te voorkomen, dat er een wig gedreven wordt tusschen ons en het te besturen volk, waardoor we de verschijnselen in de psyche van het volk niet verder kunnen waarnemen, en tengevolge waarvan onze bestuurders onkundig blijven van veranderingen, die in de volksziel plaats hebben.

Sterk in het animisme hunner vaderen, vormden de Bataks in en door die opvattingen een bolwerk tegen opdringende overtuigingen van anderen. De Padries stooten hier het hoofd; de eerste pogingen van Engelsche zendelingen mislukten.

Om hen te winnen moet men gaan tot het hart van dit volk.

Dat deden *Nommensen* en *Pilgram*, de oudste missionarissen der Rijnsche zending, die met een bundeltje op den rug het Batakland introkken en, zich aansluitende aan de volksoptattingen, langzaam vorderingen wisten te maken, even langzaam als de Islam van uit het Zuiden volgde met de bekende methode van penetratie door handen en huwelijk.

Toen kwam ons bestuur onder *Welsink* en van *Dijk*, die, bezielend door den ernstigen wil om het volk te winnen, voelden welken weg ingeslagen moest worden. *Alleen* gingen ze naar de onafhankelijke Bataklanden, en wisten den onontbeerlijken band te leggen tusschen volk en bestuurder. Het kleinste

juich van de overwinning en het gekerm van stervenden; bij den andere, in den vurigen oorlog van opinies, hoort men het getier van twistende tongen. Maar bij den Nieuwen Moed heerscht eene diepe stilte; toch heeft deze stilte meer invloed en langduriger macht over een mensch dan dat rumoer over de gansche menscheit. De Nieuwe Moed kan inderdaad beschreven worden als de macht van de stilte. Dus, wanneer de mensch met hooger en moed aangevallen, beleedigd of belasterd wordt, blijft hij kalm zwijgen. Toch is dit geen trotsche of zelfzuchtige stilte. Het is een zwijgen, gegrond op de rechte kennis van het leven, en heeft een diep en weldadig doel: het doel om goed te doen aan den aanvallenden persoon, en door hem, aan de gansche menscheit, door hem te beschermen voor de slechte drift, waardoor hij zoo nadeelig beïnvloed wordt.

Om zwijgend, kalm en medelijdend te blijven te midden van eene kokende zee van menselijke drift, welke uiterlijk tegen iemand aanbott, om dit te volvoeren wordt hooge moed vereischt, welke zoo weinig bekend is bij de menschen, dat veelal weinigen, die deze bezitten, gedurende het leven, onbegrepen en vervolgd worden, maar later als Goddelijke en wonderdoende wezens worden aanbeden. Zoo zien wij hoe deze moed nog invloed uitoefent zelfs nadat zijn bezitter uit het sterfelijk gezicht is verdwenen. De stoffelijk-moedige man overwint iemand in het gevecht; de zedelijk-moedige door de gevoelens van vele menschen en wint duizenden voor zijne zaak; maar de goddelijk-moedige verovert de wereld, en zijne verovering is vreedzaam, niet bloedvergietend of partijkiezend.

In den Nieuwen Moed zijn aanval en verdediging, welke tot de twee lagere soorten van moed behooren, geheel verdwenen, maar toch niet vernietigd; zij be-

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL

TANDARTSEN.

FREDERIK HENDRIKLAAN 45.

Telefoon: SCHEVENINGEN 122.

Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7—9 n.m. en Vrijdag 2—3 n.m.Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.

DEN HAAG, STATENLAAN 115.

Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag.
Spreektijd 12½ — 1½ uur.

GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.

Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven.
Behandeling van Aphasieën.

GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.

De prijzen worden berekend naar de omstandigheden.
Leeraren: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

The Ph. van Ommeren Corporation of New York.

42 Broadway New York

belast zich met expeditie en verschepping van goederen van

Amerika naar Holland,
Ned. Oost- en West-Indië.

enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard.

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

INSTITUUT VOOR MEISJES

EXTERNAAT — BEPERKT INTERNAAT.

Kronenburgersingel 2 en 4, Nijmegen (Holland)

School- en Pensioengeld Internaat f 800.—

Met inbegrip der vacaties . . . f 1000.—

De Directrice: A. J. NELCK.

A. VAN DER PUTTEN,

Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330

Specialiteit: Damesblouses - Rokken

Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift -
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737.

Code 5th Edition A. B. C.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

FEUILLETON.

DE NIEUWE MOED.

DOOR JAMES ALLEN.

(Vervolg.)

De goddelijke onbevreesdheid heeft een tweevoudig aanzicht: ten eerste geeft zij den moed om zonder vrees de vijanden in eigen boezem te verslaan, in plaats van die daarbuiten, zooals in de twee vorengenoemde vormen van moed, en is te onderscheiden door een geheel nieuwe gedragslijn jegens anderen, vooral waar uiterlijke vijandschap en tegenstand worden ondervonden. Het is de latere en volmaakte graad, de uiterlijke openbaring er van, welke wij nu behandelen.

Wij hebben gezien hoe een mensch met stoffelijken moed handelt om zijn leven en bezitting te verdedigen; ook hoe een mensch met zedelijken moed handelt ter verdediging van zijne gevoelens; en nu: hoe handelt iemand met hooger Moed?

Hij, die den Nieuwen Moed bezit, valt andere menschen niet aan, noch verdedigt zichzelf; hij is de verdediger van alle menschen, en wel doordat hij hen verdedigt tegen hunne eigene dwaasheid, tegen hunne eigene onbeheerschte hartstochten. Ofschoon, hij nooit tracht zichzelf te beschermen, handelt hij zóó, dat de anderen beschermd worden voor hunne doodlijkste vijanden: het kwaad in henzelfen.

En stoffelijke, en zedelijke moed maken veel leven. Bij den eene hoort men het gekletter van wapens, en het geschreeuw van paardenvolk, tegelijk met het ge-

kind kende *Welsink* — die 25 jaren in het Toba-land werkte — als „Ompoenami”, onzen Grootvader.

Een oud moedertje verzocht hem, den resident, eens een brief mee te nemen voor haar zoon te *Balige*, en *Welsink* nam den brief mee van het moedertje voor haar kind, dat immers ook hij groot had zien worden. Dat voorval wijst de plaats aan, die hij in nam in het hart van het volk. Daarom kon hij naast, met en door de zending besturen. Het Bataksche volk ging tot hem en zijn ambtenaren, die van zijn geest doordrongen waren.

Als de zending zich als een *wig* gedrongen heeft tusschen bestuur en volk, dan is dat alleen mogelijk geweest door verslapping van den *band*, door de voorgangers zoo hecht en sterk gelegd. Door de groote vlucht, die de ontwikkeling der Buitenbezittingen genomen heeft, zijn de eischen aan de bestuursambtenaren te stellen veranderd, terwijl van vele zijden wiggen voorwaarts dringen tusschen ons en het volk.

Hoe dit laatste te voorkomen?

Toen in 1905 besloten was tot een bestuursvestiging in de landen ten westen van het *Tobameer*, wenschte *Welsink* zelf mee te gaan. Zwaar was de weg, donker het bosch en bovenal oud en stram, hoewel nog flink, waren de beenen. De landtong bij *Samosir* was een sta-in-den-weg, die den westelijken meerarm afsloot, welke anders een kostelijken waterweg zou vormen.

Nauwelijks had *Welsink* een woord gesproken, of duizenden Bataks groeven in 5 dagen tijds door de ± 200 M. breede landtong een kanaal van 5 M. diep. Liefde-diensten waren toen de heerendiensten.

Zending, noch heerendiensten en belastingen konden zich dringen tusschen hem en het volk. De hechte band, steunende op het vaste vertrouwen in zijn rechtvaardigheid, belette dit.

Eerlijk en rechtvaardig te zijn is buitengewoon moeilijk. Wie dat kan wezen, is een goed bestuurder. Maar daartoe zijn noodig „goed waarnemen, zuiver combineeren, met toewijding trachten door te dringen tot de begrippen, welke het te besturen volk zich van rechtvaardigheid en eerlijkheid gevormd heeft.”

Daarop was het bestuur van *Westenberg* in de Karolanden gebaseerd. Met een grondige kennis van hun begrippen van rechtvaardigheid, eerlijkheid en recht ging hij tot de *Karo-Bataks*. Dit was spoedig op de hoogvlakte bekend en bij den man, die de wetten en begrippen der *Karo-Bataks* kende als geen, lag het zwaartepunt, bij den man in het eenzame huis op de *rechtplaats*.

Den bestuurder, die de boven geschetste beginselen toepast, *moesten* de eerste teekenen van vervreemding opvallen uit talloze kleinigheden. „Dan zal het nooit zoover komen, dat de beweging zich in de plaats stelt van het bestuur, wijl zij en niet wij het hart van het volk veroverde, zonder dat wij het wisten.”

Uit de O. I. Mail.

Hollandsch-Chineesche Kweekschool.

De directeur van het departement van onderwijs zond een circulaire aan de schoolcommissiën betreffende de Hollandsch-Chineesche Kweekschool.

Voor de toelating tot deze kweekschool komen in aanmerking Chineesche jongens en meisjes, die de zevende klasse van een lagere school hebben afgeleopen en daarvoor geschikt worden geacht.

De opleiding duurt vijf jaren, terwijl aan de

staan nog in den geest, maar ineengesmolten, veranderd in een verhevene en algemeene liefde, want, wanneer de Goddelijke Mensch afhoudt te strijden met zijnen tegenstander, en hem laat gaan met het gevoel, dat de geheele overwinning hem toebehoort, dan komt dat omdat zijne gedachte geheel is gewijd aan den dwalenden vijand, en niet aan zijn eigene verdediging. Hij wordt geleid door een diep medelijden voor zijnen vijand, een medelijden, gegrond op goddelijke en volmaakte kennis; en indien zwijgende handeling niet altijd de drift van zijnen tegenstander overwint op dat oogenblik, overwint zij, alleen door de overlevering, de drift van duizenden menschen door honderden van komende geslachten; zóó groot en verreikend is een daad van waarheid.

In den Nieuwen Moed dan is stille vriendelijkheid (en hiermede wordt heel iets anders bedoeld dan menschelijke aandrang, vriendelijkheid genaamd) en aanval en verdediging. In plaats van te trachten om drift door grootere drift, wat de menschelijke manier is, te overwinnen, bezweert hij die door het tegenovergestelde, n.l. door zachtmoedigheid, wat de goddelijke wijze is. In het menschelijk begrip is drift niet tegenovergesteld aan allen, maar wordt afzonderlijk gelaten; toch is zij werkelijk tegenovergesteld door iets veel machtigers dan drift; want in allen strijd tusschen Goddelijke zachtmoedigheid en menschelijke drift is de verhevene soort overwinnaar. Zoo denkt de mensch met Goddelijken Moed er niet aan (gezien van het lagere standpunt van dapperheid) om zich te beschermen of te verdedigen, en mag voor het oogenblik beschouwd worden als een lafaard, toch verdedigt hij zich inderdaad volmaakter en met méér succes dan de hartstochtelijk strijdenden en de partijmannen; want hij, die zijnen

kweekschool bovendien een internaat wordt verbonden.

De abiturienten ontvangen een salaris van f 100 met zes driejaarlijksche verhoogingen tot f 250.

Grondbedrijf.

De „Locomotief” meldt:

Te Djokja is ten residentiehuize een conferentie gehouden, waaraan deelnamen de resident, de assistent-resident, de controleur-kota, de directeur der sultanaatswerken en de rijksbestuurder.

De besprekingen betroffen de vaststelling der verordening op het grondbedrijf, dat in verband met de stadsuitbreiding onlangs ingesteld is.

Ter conferentie werd deze aangelegenheid zoodanig geregeld, dat binnen enkele dagen, als de sanctie van den sultan verkregen is, onmiddellijk kan worden begonnen met de werkzaamheden.

Hiermede zijn de voorbereidingen afgelopen, en rest alleen nog de uitvoering van het plan.

Palembang-Benkoelen.

Volgens het „Nbl. van Palembang” is het ten gevolge van het voltooiën van de spoorlijn tot aan Moeara Enim thans mogelijk van Palembang uit in vijftien uren Benkoelen te bereiken.

De treinreis duurt ongeveer zes uur en met een goeden auto vergt het volgend traject van 380 K.M. niet meer dan negen uur, waarin begrepen een ruim oponthoud te Tebing Tinggi.

In negen uur kan Pagaram bereikt worden.

Handelsbetrekkingen.

Uit Bandoeng wordt d.d. 21 Mei aan het „Bat. Nbl.” gemeld:

Momenteel maken afgevaardigden, waaronder de generaal-vertegenwoordiger voor het verre oosten van de Union Nationale pour l'exportation des produits français et l'importation des matières nécessaires d'industrie française met het hoofdkwartier Parijs een reis door Indië voor het aanknoopen van handelsbetrekkingen na den oorlog.

Zij hebben reeds verscheidene contracten gesloten. Thans vertoeven zij te Bandoeng.

Nieuwe Legerformatie.

Vrij spoedig zal overgegaan worden met de omvorming van de vierde brigade tot een afzonderlijke divisie, tellende twee regimenten, elk van drie bataljons.

Daartoe zullen twee bataljons van Batavia worden toegevoegd aan de vierde brigade, terwijl het geheele leger later in verschillende divisies met regimentsverband zal worden verdeeld.

Comité Indië Weerbaar.

Wij ontleenen aan „De Loc.”:

Den 23en Mei vergaderde dit Comité, dat zich voorstelt een nieuwe weerbaarheidsbeweging in het leven te roepen.

Een dertigtal belangstellenden woonde de bijeenkomst bij.

De heer K. A. R. Bosscha, de voorzitter, leidde de vergadering en zette uitvoerig de bedoelingen van het Comité uiteen, waarna de heer Quispel een verslag gaf van de verrichtingen.

Er zijn tot dusver in 27 plaatsen comités opgericht; op plaatsen waar geen comité is, kan men zich aansluiten bij het hoofdcmité.

Beide sprekers stelden op den voorgrond, dat de bedoeling der nieuwe weerbaarheidsactie niet voornamelijk geldt een militaire, doch een economische weerbaarmaking van Indië.

Ten slotte werd de Bataviasche afdeling opge-

vijand door liefde verdedigt, beschermt alle menschen door daden van Goddelijke zachtmoedigheid; hij vormt een eeuwig schild ter bescherming rondom zich.

Wil men den Nieuwen Moed leeren kennen, zoek dien dan bij de groote, geestelijke Leaders van het ras, zóó zeldzaam is die Het meest opmerkelijke geval is wel dat van Jezus, die, hoewel bespot, geslagen en gekruist, niet vergold, noch den minsten tegenstand bood, of een woord van zelfverdediging sprak, en het feit, dat het grauw Hem hoonde met de beschuldiging: „Hij redde anderen, zichzelf kan Hij niet redden”, schijnt aan te toonen, dat zij Hem en als een bedrieger, en als een lafaard beschouwden. Denk eens aan den verheven moed, die er noodig is, om door zulk eene beproeving te gaan, en ge zult eenig begrip krijgen, hoe ver de Nieuwe Moed verheven is boven de gewone menschelijke vormen van dapperheid. Die overtreffende handeling van moed wordt ook tegenwoordig erkend als goddelijk, en die zal steeds de menschen verheffen boven hunne zelfzuchtige hartstochten.

Toen Buddha beleedigd en valschelijk beschuldigd werd door zijne vijanden, zweeg hij altijd, en het gebeurde niet zelden, dat zij, die als beschuldigende vijanden kwamen, heengingen als aanbiddende vrienden en leerlingen, zóó machtig was dat zwijgen.

Het zal lang duren, naar den tijd gerekend, vóórdat zulk een moed algemeen zal zijn in dit ras, maar veel zal daartoe mee helpen. Er zullen hoe langer hoe meer menschen komen, die hem bezitten, totdat ten laatste het geheele ras op deze Goddelijke hoogte zal staan; dan zullen zelfzuchtigheid en lijden eindigen en zal de pijnlijke strijd van menschelijke hartstochten niet meer op aarde gehoord worden.

Vert. door H. v. E.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten Visch, Vleeschwaren Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog-
Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

R. Weymberg & Co
Hofmananciers

MODERNE MAGAZIJNEN VAN HEEREN- EN
JONGENSKLEEDING, gemaakt en op maat.

Specialiteit Indische Uitrustingen
UNIFORMEN, GALAKLEEDING.

AMSTERDAM, ROTTERDAM, UTRECHT, LEIDEN, ZAANDAM.	Leidschestraat 1e v. Swindenstraat Ferd. Bolstraat Nieuwendijk Binnenweg Mariaplaats Botermarkt Damstraat	DELFT, 's-HERTOGENBOSCH, 's-HERTOGENBOSCH, MIDDELBURG, EINDHOVEN, MAASTRICHT, VENLO.	Markt Markt Snelstraat Langedelft Rechtestraat Grote Staat Vleeschstraat
---	--	--	--

*Hoogfijne Maatzaken
doch
geen tailleursprijzen*

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.

HOOGFIJNE LICHT BREMER SIGAREN
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

Hôtel Astoria et de Paris

Modern Familie-Hôtel

Hoefkade 9-11 - Tel. 6056

Station H.Y.S.M. Den Haag

Luxe Brood- en Bankethakkerij Willem Renout

Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.

AMSTERDAM

DE BLOOIS & JENTEN

Verhuizingen en Transporten
Behangerij en Stoffeerdery

Ruime, droge Bergplaatsen
ter bewaring van inboedels

Kantoor en Remise Hoefkade 556-564
hoek v. Bassenstraat.
'S-GRAVENHAGE - TELEF. H. 9380

richt, welke staat onder leiding van den heer van Beuningen en 250 leden telt.

Stroomgeul.

De stroomgeul der Tji-Oedjoeng in de afdeeling Serang is door aanslibbing zoodanig vernauwd, dat de prauwen moeilijk in- en uitvaren.

De regeering heeft nu, meldt de „Java-Bode“, dezer dagen bepaald, dat bedoelde geul zoo spoedig mogelijk verbreed en uitgediept moet worden in het belang der prauwvaart dier streek.

Opslagplaats suiker.

De loodsen van den zoutaanmaak op Madoera, welke reeds voor den dienst der havenwerken overgebracht zijn naar het nieuwe haventerrein en oorspronkelijk bestemd waren voor douanelokalen, worden in de eerste maanden gebruikt voor den opslag van suiker.

De eerste Javaansche prediker.

Volgens de „Java-Bode“, zou een inlander te Bandoeng tot Pandita Djawa worden ingezegend. Het is een Soendasche goeroe, die den Christennaam Titus draagt. Een man, die jaren lang in dienst der zending arbeidde, en die naar wij hoorden in de inlandsche — ook Mohammedaansche wereld — zeer is gezien, om zijn karakter-eigenschappen en kennis, speciaal van het Soendaasch.

Op Hemelvaartsdag zou deze goeroe in een plechtige samenkomst tot Pandita Djawa worden gewijd. Dit zou dan de eerste geordende Javaansche prediker zijn.

Inlandsche Chauffeursbond.

Er is te Bandoeng een inlandsche chauffeursbond gesticht met al dadelijk ruim 900 leden.

Suriname.

De Gouverneur heeft den 8n Mei het 52ste zittingjaar der Koloniale Staten geopend met een rede, waaraan wij het volgende ontleenen:

De schadelijke invloed van de ontwrichte toestanden is niet te ontkennen. Er is echter meer reden voor dank dan voor neerslachtigheid.

Uit zijn korte waarneming mag de gouverneur de gevolgtrekking maken dat, indien niet heviger storingen optreden, vooruitgang kan worden voorspeld uit de teekenen van het heden.

Trof hem na de afwezigheid van acht jaren, de verbetering van het uiterlijk aanzien der stad, meer werd hij getroffen door het panorama van krachtige koffieplantsoenen, herlevende cacaotuinen, hooggeassen suikerrietvelden en frischgroene rijstdalen, dat zich op tal van plaatsen in onze lage landen aan het oog vertoont.

Levendigheid is te bespeuren in grooten en kleinen landbouw.

Belangrijke vraagstukken, die het grootlandbouwbedrijf raken, zijn door de vertegenwoordigers van dat bedrijf in gemeen overleg in studie genomen. In hooge mate is dit toe te juichen, want het is de voorbode van verdere ontwikkeling van de bedrijfsvormen en van eene gezonde, gemeenschappelijke beartiging van de landbouwbelangen.

De opbrengst van de cacao steeg in 1916 mét ruim 4000 balen, die van de koffie met 1555 balen. Hooge marktprijzen vergrooten de beteekenis van het ruiter beschot. De vooruitzichten van den koffieoogst in 1917 zijn zeer gunstig; de opbrengst mag dientenvolge weder aanzienlijk hooger geschat worden dan die van 1916.

De suikeraanplant leverde 1700.000 K.G. minder dan in 1915, terwijl ook de rum 230.000 liter achterbleef. De ongunstige weergesteldheid in het tweede halfjaar van 1915 was een der oorzaken van den achteruitgang. Dank zij gunstiger weersomstandigheden, gaf de oogst van 1917 tot dusver een beter beslag. In de eerste drie maanden van 1917 kon ruim 4 miljoen K.G. worden uitgevoerd; in hetzelfde tijdvak van 1916 slechts 1½ miljoen. Ook de verwachtingen zijn goed.

De kleine landbouw is een nieuwe toekomst ingetreden, nu de eerste leerlingen van den landbouwergang hunne studie hebben volbracht en, door kennis versterkt, het bedrijf in nieuwe banen zullen leiden.

De tentoonstellingen, die aan het einde van den ergang werden gehouden, gaven een sprekend beeld van hetgeen arbeid op dit gebied vermag tot stand te brengen.

Weldra zullen de onderwijzers, die de opleiding voor eene akte landbouwkunde volgden, de vergaarde kennis verspreiden in wijder kring.

Daar de kleine landbouwer belangstelling begint te toonen voor mechanische bewerking van den bodem, mag ook langs dezen weg eene verdere ontwikkeling van het bedrijf worden verwacht.

Een verblijdend verschijnsel is de toeneming van teelt van voedigs-gewassen. De verwachting, dat onder den druk der omstandigheden en in het bijzonder onder den invloed van de verstoring van den vregelden aanvoer, de voorziening in voedsel uit eigen bodem krachtiger zou worden ter hand genomen, is verwezenlijkt. Méér, veel meer, kan nog worden gedaan, doch het goede voorbeeld en de ge-

lukkige uitkomst zullen zeker hunne uitwerking niet missen.

De toenemende zorg voor den aanplant van voedingsmiddelen, die vooral van zoo onschatbare beteekenis is, omdat zij hoop geeft op eene blijvende ontplooiing van het bedrijf, verlicht de taak der overheid, die, indien de landbouw niet aan de behoeften tegemoet kwam, voor groote moeilijkheden zou worden geplaatst.

De gouverneur houdt zich bezig met de vraag hoe de afzet van de voortbrengselen van den kleinen landbouw, ook in verband met de verschaffing van goedkoop voedsel, kan worden verbeterd.

De rijstooft steeg van 5½ miljoen K.G. in 1915 tot 7½ miljoen. Aanzienlijke opbrengsten mogen in het najaar worden verwacht.

Aan aardvruchten leverde 1916 een opbrengst van 2.308.000 K.G. tegen 2.025.000 in het voorafgaand jaar. En 524.000 bossen bananen schonk 1916 tegen 452.000 bossen in 1915.

Mocht 1916 een hoeveelheid mais van 345.000 K.G. méér boeken, ook de opbrengst aan kokosnoten ging met 35.000 stuks vooruit.

Kwak, een voedsel bereid uit cassaven, vond in den laatsten tijd toenemenden afzet; het laat zich aanzien, dat dit weinig kostbaar voedsel zich eene plaats onder de Surinaamsche volksvoeding zal overerven.

Voor de veehouderij, die nog lang niet voorziet in de behoefte aan vleesch op de binnenlandsche markt, begint eenige meerdere belangstelling te ontwaken.

In het boschbedrijf trekt de belangrijke vermeerdering van de balata-opbrengst van rond 210.000 K.G. in 1915 tot 770.000 K.G. in 1916 de aandacht. De uitvoer, die in 1915 bedroeg 182.984 K.G., steeg, trots de hooge vrachten en andere ongunstige invloeden, tot 912.490 K.G. in het afgelopen jaar.

Dat de uitvoer ruim 142.000 K.G. meer dan de opbrengst bedroeg, wijst er op, dat voor een groote hoeveelheid van den oogst van 1915, die destijds nog niet kon worden uitgevoerd, afzet werd gevonden.

De uitvoer van hout leed onder de vermindering van de gelegenheid tot verscheping. De belangstelling in de houtwinning neemt echter toe.

Het verzamelen van mangrove-hout voor het vervaardigen van looistoffen wordt voortgezet. Tegenover 14.621 K.G. in 1915 kan een opbrengst van 59.864 K.G. in 1916 worden vermeld. In het gebied der Coppename zijn voorbereidingen getroffen voor de oprichting van een fabriek om plaatselijk het looizuur aan den mangrovebast te onttrekken.

Firma H. C. MORSINK Ez.
(JOH. H. MOHRMANN, v/h Lid der
Firma LEDEBOER & Co.)

Hobbemastraat h. P. C. Hoofstr. 30
Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Manissans :
Pallah, Papaja, Lobeh-Lobeh.

Geleien :
Doerian, Mangies, Lobeh-Lobeh.

Witte en Roode Rozen Sirop
Tamarinde Sirop,
verkrijgbaar in 1/1 en 1/2 flesschen.

Ketjap Benting, Samballans,
Boemboes, Kerry en
Chutney.

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een
uitstekende handleiding om zich op
huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

Zuid-Hollandsche
Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22
's-GRAVENHAGE TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe
Leden aan.

Behalve GOED BROOD
wordt U een dividend
van 5 %o gewaarborgd.

Rotterdamsche Bankvereniging
Kapitaal en Reserven f 52.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes Feijenoord Glashaven Schiedam Vlaardingn	Rokin Zaandam	Mauritskade Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen
--	-------------------------	--

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging
Kapitaal en Reserven f 6.900.000.-
Hoofdirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar Alphen a/d Rijn Amersfoort Apeldoorn Arnhem Barneveld Bodegraven Coevorden Culenburg Delft Doetinchem Dokkum Dordrecht Drachten Ede Franeker	Geldermalsen Gouda Gorinchem Groningen Harlingen Heerenveen Hengelo (O.) Katwijk Leeuwarden Leiden Meppel Middelburg Purmerend Schagen Schoonhoven Sliedrecht	Sneek Stadskanaal Terneuzen Tholen Tiel Uithoorn Utrecht Veenendaal Vlissingen Wildervank Woerden IJmuiden Zeist Zierikzee Zutphen Zwijndrecht
---	--	---

Disconteeren en Incasseeren.
Wissels op Binnen- en Buitenland.

De goudontginning ondervond belemmering tengevolge van de prijsstijging van levensmiddelen en gereedschappen, den ongunstigen wisselkoers, de hoge vrachten en verzekeringskosten. De opbrengst bleef 112 K.G. achter bij die van 1915.

De onderzoekingen in verband met de baxietontginning zijn krachtig voortgezet. Tot dusver is het bedrijf echter nog niet aangevangen.

Het geldverkeer wijst op toenemende kracht van de landbouwende bevolking. De groote bedrijvigheid in grooten en kleinen landbouw en op ander nijverheidsgebied deed de behoefte aan ruilmiddelen stijgen.

De waarde van den totalen uitvoer steeg in 1916 met ruim f 1.100.000; die van den invoer met slechts f 100.000.

Door een maandelijksche scheepsverbinding met New-York door de Koninklijke West-Indische Maatschappij werd een, onder de tegenwoordige omstandigheden gelukkige oplossing gevonden voor de vermindering van andere scheepsgelegenheden.

Zooals reeds bekend is uit de begrotingsstukken, heeft de opbrengst der gewone middelen in 1916 die van 1915 overtroffen met rond f 439.000. In de eerste drie maanden van het loopende jaar stegen de middelen ruim f 100.000 boven $\frac{3}{12}$ der raming en f 50.000 boven de ontvangsten in hetzelfde tijdvak van 1916.

Het tekort op de Koloniale Vaartuigen bedroeg 60 à 70 duizend gulden minder dan in 1915.

Ook in 1916 had geen terugvoer van immigranten plaats. Maar terwijl gedurende 1915 geen en in 1916 slechts 303 immigranten binnen kwamen, werd in het loopende jaar de arbeidsmarkt versterkt met 1188 Nederlandsch-Indische immigranten.

De natuurlijke aanwas van de bevolking kan worden uitgedrukt in een geboorteovertal van 1273 zielen. Hoewel zich in 1916 meer typhusgevallen voordeden dan in 1915, was de gezondheidstoestand over het algemeen bevredigend. Het sterftecijfer van 1915, dat 15.9 per 1000 inwoners beliep, was 16.6 per 1000 in 1916, welk laatste cijfer echter ook gunstig is.

De bestrijding der anchylostoomziekte is met even krachtige hand en op uitgebreider schaal, dank zij de gewaardeerde werkzaamheid van de Rockefeller-Foundation, ook in het verlopen tijdperk voortgezet.

Dor is de opsomming van cijfers, maar levend het beeld, dat daaruit te voorschijn komt. Ik heb, aldus de gouverneur, u mogen vertoonen een rijzende lijn, met slechts heel enkele inzinkingen. Te grooter is de beteekenis van hare richting, omdat buiten ons gebied de tegenwerking van ongunstige factoren heviger dan die in een vorig tijdvak is geweest. Dat niettemin gewezen kan worden op menig gelukkig verschijnsel, stemt tot bemoediging en hoop voor de toekomst. Is niet alles in onze hand, veel hangt af van de mate van inspanning; arbeid, en nog eens arbeid wordt gevorderd voor de verzekering van de toekomst der kolonie. Dat ieder dien geve naar zijn gaven en kracht!

Op 8 Augustus overleed te Leiden, in den ouderdom van 68 jaar, de heer A. E. J. W. J u t a, oud-zeeofficier, gep. W. I. Hoofdambtenaar. De overledene heeft zich in verschillende betrekkingen in Suriname hoogst verdienstelijk gemaakt. Aan de oprichting van de centrale suikerfabriek van de Nederlandsche Handelmaatschappij heeft hij een zeer werkzaam aandeel gehad.

In 1888 werd hij benoemd tot districts-commissaris van Coronie en in Maart 1890 overgeplaatst naar Nickerie; in 1891 volgde zijne benoeming tot beheerder der koloniale vaartuigen en chef van het brandwezen, in welke betrekking hij groote kracht heeft ontwikkeld. Onder zijn beheer werd het koloniale vaarwezen zeer belangrijk verbeterd en uitgebreid. Later naar Suriname teruggekeerd, trad hij op als commissaris van politie te Paramaribo, in welken werkkring hij zich zeer onderscheidde door zijn organiseerend talent. Einde 1909 nam hij ontslag uit den gouvernementsdienst.

De heer J u t a was ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw.

WAT DE INLANDER ZEGT.

S. I.-Vergaderingen. Volgens de jongste Inl. bladen werden er vele vergaderingen van de S. I. in de afgelopen maanden gehouden, o.a. te Pekalongan, die op de Pasar Ratoe met muziek bijeenkwam. De leiding berustte ook hier bij Tjokroaminoto, den voorzitter van de C. S. I.

De *Kring Koewoe* hield een vergadering in de pendopo van de Kawedanan te Koewoe, waartoe door den assistent-resident en regent vergunning werd verleend, die daarvoor dan ook den dank der vergadering ontvingen. Behalve over zaken van algemeen belang, werd speciaal over den Islamitischen godsdienst gesproken, om dien meer en meer op den voorgrond te doen treden. Ook kwam het trouwen van de meisjes op te jeugdigen leeftijd ter sprake. Zij werden ver-

geleken bij de bibit (zaailingen), die ook niet te jong bij den padiaanplant mag worden uitgeplant.

In gemoede werd aangeraden om wederrechtelijke handelingen van andere menschen, ook van bestuursambtenaren, tegenover de S. I. en hare leden niet met gelijke munt te betalen, maar daarvan rapport uit te brengen bij de bevoegde autoriteiten.

Voorts moest de opvoeding der kinderen goed ter harte genomen worden en de algemeene menschenliefde betracht, opdat van alles behoorlijk rekenschap aan Allah kan worden gegeven.

In een bestuursvergadering van de S. I. te Semarang, werd o.m. een voorstel van den president behandeld om op de kantoren van de S. I. een „ontwikkelingscursus“ te houden. Een der Commissarissen gaf niet veel om die „ontwikkeling“ en stelde zich niet veel heil van die cursussen voor. Hij beweerde, dat de dessascholen al heel veel kwaad gesticht hadden. De jongens konden vroeger den vader helpen in het landbouwbedrijf of bij het hoeden van het vee; thans bedanken zij daarvoor, wat natuurlijk een schadepost voor den vader is. Hij werd echter door de meerderheid overstemd, die 't met den voorzitter eens was. Op het congres van de C. S. I. te Bandung werd algemeen het nut van de dessascholen erkend en besloten aan de Regeering te verzoeken dit onderwijs hooger te willen opvoeren; maar wat de voorzitter met den ontwikkelings-cursus bedoelde, had niets met dessaonderwijs te maken en zou slechts voor de leden van de S. I. bestemd zijn. (*Sinar Djawa*).

Belasting-druk. *Pa Mones* schrijft in de *Pantjaran Warta* over den zwaren druk van de belastingen in Bangkalan (Madoera). Niettegenstaande de padioogst is tegengevallen, is de landrenteaanslag toch gehandhaafd. Sommige *sawahs* hebben in 't geheel niets opgebracht. De *pettinggi* (dessa hoofd) accepteert 't niet, als hem de verontschuldiging wordt voorgebracht, dat geen inkomsten genoten werden. De zaak wordt voor de rol gebracht en de klager gestraft. Zoo gaat 't ook, volgens den schrijver, met de woningverbetering. Het Gouvernement wil het goede en getroost zich hiervoor groote uitgaven, maar de uitvoerders van dien wil doen hun plicht niet. Een hooggeplaatst ambtenaar te Bangkalan — zoo verhaalt hij — heeft een bijzit, die de lage ambtenaren uitzuigt. Wie van dezen naar een hogere betrekking dingt, koopt haar invloedrijke tusschenkomst met drie maanden salaris. Is de begeerde post verkregen, dan komt zij onmiddellijk om de toegezegde beloning of stuurt een kennis met kains, hoofddoeken en andere artikelen, die dan verkocht worden voor het dubbele, of driedubbele van de waarde. Het gaat haar goed. Zij heeft zich een huis laten bouwen voor f12000; en er een gekocht voor f2000. Niettegenstaande de Europeesche bladen over deze zaak geschreven hebben, schijnt het bestuur er toch nog geen stokje voor gestoken te hebben.

A. KOGELS & ZOON

Prinsstraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen

AVOND-SCHOENEN

brocat, zijde, goudleer en lak.

Wekelijksche verzendingen naar de Tropen.

Vraagt onzen volledige Catalogus.

Mode-Academie

SYSTEEM WOHRYZEK.

Singel 437 hoek Heiligenweg. AMSTERDAM.

HET ADRES van opleiding voor Coupeuse, Directrice en Leerares.

Grondig onderricht verzekerd.

PROSPECTUS OP AANVRAAG GRATIS.

De Directrice A. MIENSTRA.

Kunst onder een ieders bereik.

2100 Reproducties van Oude en Moderne Meesters uit alle Musea van Europa.

Prijs 60 cent per stuk. Gratis ter inzage.

Katalogus met alle afbeeldingen à f 1.- p. st. pl. porto.

Kunsthandel H. BOS 2e Sweelinckstr. 99
.....DEN HAAGTelefoon H. 8757

UITRUSTINGEN voor INDIE.
Geheel compleet
CIVIEL EN MILITAIR
GEBR. VLES
Breestraat 177 LEIDEN.
Tel. Int. 393.

I'Abonnement-National

Barentszstraat 2a 's-Gravenhage

Onze abonné's kunnen als met contant geld koopen: meubilair, kleding, huish. artikelen enz. enz. in bij ons aangesloten solide winkels en ons in gemakkelijke païjementen betalen.

Credieten tot elk bedrag. Vraagt inlichtingen.

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116

van de Nederlandsche Coöperatieve Spaaren Credietbank van Ambtenaren en Beambten te Amsterdam. Credieten met en zonder persoonlijk of zakelijke zekerheid.

Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %.

De Directeur: ZEILMAKER.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

C. P. MEIJS Lzn.,

Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652

FABRIKANT VAN

Hotel-Restaurant-Fornuizen

Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

HOTEL PENSION
„Bella Vista“
VAN STOLKWEG 14, bij de Schev. Boschjes
TELEPH. INTERC. S 533.
Tj. TEITSMA.

GENEALOGISCH BUREAU

BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTS-REGISTERS. BIJEBRENGEN DER BEHOODICDE WETTELIJKE STUKKEN VOOR ADELSEK-KENNING. INLIVVING DEN HAAG

HERALDISCH CARL KOFFLER

& VERHEFFING. HET OPSPOREN VAN FAMILIEWAPENS EN ZEGELS. ALSMEDE ALLE WERKZAAMHEDEN OP DAT GEBIED IN DEN UITGEBREIDTEN ZIN. TELEFOON N. 7840. OBRECHTSTR. 181.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor. Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

Klachten over de Eur. Pers. De *Kaoem Moeda* klaagt over den ergerlijken toon in den Europ. pers, voorn. het *Nieuws v. d. Dag van N. I.* in hare uitlatingen ten opzichte van de Inlanders en de S. I. Alles, wat tot hunne opheffing en ontwikkeling strekken kan, wordt uit den booze geacht. Stond vroeger genoemd blad onder de hoofdredactie van mr. van Haastert, reeds als anti-Inlander en anti-S. I. gezind bekend, thans onder de nieuwe redactie van de heeren Mulder en van Loon, gaat dit alle grenzen te buiten. Waar de Regeering blijkbaar den Inlander wil opheffen en Ned.-Indië niet langer geheel als een wingewest gebruiken wil, daar zegt het blad, dat de Inlanders zich zelf maar moeten opheffen, dat de Europeanen en nog veel minder de Regeering zich daar mee bemoeien moeten, en dat dus met het geven van steeds meer onderwijs moet worden opgehouden. De Inl. schrijver deelt verder mee, dat hooggeplaatste Regeeringspersonen hem den raad gaven zich niet te storen aan het gebal van dolle honden. Maar waarom worden die dolle honden niet bewaakt en gemuilkorfd? vraagt hij. Dit ware veel beter! Wij, Inlanders, wenschen niet langer het gepraat van gekke menschen aan te hooren. Het gestook van het *N. v. d. D. v. N. I.* brengt allen in de war, die worden langzamerhand revolutionairen en oproerlingen. En dan mag de Regeering daarvan niet aan de Inlanders de schuld geven, waar de Europeesche pers het bloed aan het koken gebracht heeft. Gelukkig zou 't te achten zijn, indien de Regeering steeds waakt en scherp toekijkt.

Raden Patah zegt in een ander nummer van hetzelfde blad, dat 't wel gemakkelijk is om op de Europeesche pers te schelden, maar dat niet uit 't oog verloren moet worden, dat van de zijde der Inlandsche ambtenaren en van de zich noemende „*Kaoem Moeda*” (Jong Indiërs) de Regeering zóó weinig steun ondervindt in haar streven om den Inlander op te heffen, zoodat men 't den Europeanen waarlijk niet kwalijk moet nemen, dat zij, althans velen onder hen, die z.g. „Indische beweging” met een wantrouwend schouderophalen beschouwen en zich daarover niet gunstig uitlaten. Er is, volgens den schrijver, bij den Inlander nog geen nationaliteitsgevoel genoeg. Wanneer zullen wij — zoo vraagt hij — een menschwaardig bestaan krijgen? En dan antwoordt hij zelf: Slaap niet langer, zooals gij nu doet!

Lof. De Tjaja Sumatra prijst den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal voor alles, wat hij reeds in korten tijd voor de opheffing van het Inlandsche volk gedaan heeft. Hij betreurt daarom den opstand in Djambi en de onlusten in de Bataklanden en op Flores, waarmee z.i. waarlijk niet bedoeld is een verzet tegen de Regeering, doch die slechts te beschouwen zijn als een uiting van de bestaande ontevredenheid over de willekeur en grove onkunde harer ambtenaren. Ons volk is, zegt hij, nog te dom om een onderscheid te maken tusschen de Regeering en de uitvoerders van haar wil; en de Regeering is helaas nog niet wijs genoeg om dit te begrijpen, vandaar het gewapend verzet en de gewapende onderdrukking, tot schade en schande van land en volk.

Onder de maatregelen, door den G.-G. genomen in 't belang van de opheffing van het Inlandsche volk, noemt hij o.m. op a. De gelijkstelling met Europeanen door onderwerping aan de Europeesche wetgeving; voldaan is hij echter niet, daar zij, die dit voorrecht erlangen, van hunne familie als 't ware gescheiden worden, waardoor scheuring ontstaat. Verlangd wordt naar een *algeheele* gelijkstelling. b. De bepaling, dat aanzienlijke Inlanders met gevangenis gestraft worden. Ook dit acht hij niet voldoende, want de „niet aanzienlijken” zijn toch ook schepselen Gods? Indien, zoo gaat hij voort, de Regeering ten deze nog niet aan de wenschen van het volk voldoen kan, laat zij het dan bekwame, zachtvaardige en verdraagzame vertegenwoordigers schenken. De bevolking weet, dat het N. I. gouvernement lankmoedig en genadig is, maar verlangt daarom ook, niet zoozeer de gelijkstelling, als wel de „rechtvaardigheid”, de gelijkheid in de eerste plaats bij de oplegging van straffen. c. De instelling van het „zelfbestuur”. Schrijver hoopt, dat het zelfbestuur eveneens gegeven moge worden aan andere deelen van het Indische Rijk, ook daar waar geen eigen vorst of Sultan meer bestaat.

Regentebond. Te Bandung had, volgens de *Sinar Djawa*, een vergadering dezer vereeniging plaats; het oude bestuur werd herkozen, bestaande uit den regent van Japara als voorzitter, dien van Serang als secretaris, Atmodirono, architect te Semarang, penningmeester. Door dezen Bond werd een voorstel ingediend om de Inlanders op hunne belastingen opcenten te laten betalen, omdat zij geen heeren-diensten meer te verrichten hebben. Een ander voorstel betrof de aanwending van de moskeegelden voor het oprichten van armenhuizen. De regent van Garoet stelde voor om Inl. ambtenaren, die van een H.B.S. afkomstig zijn, in den aanvang een hooger salaris toe te kennen dan dengenen, die een opleidingschool doorloopen hebben. Het aanvangssalaris zou voor eerstgenoemden op f100 's maands bepaald worden. Ook wil de Bond 't daarheen leiden, dat de kleine man niet in het bezit zal komen van uitgestrekte gronden. De redactie verklaart dit niet te begrijpen.

Gelijkstelling. Volgens hetzelfde blad heeft de N. I. S. (N. I. Spoorweg-Mij.) evenals de S. S. en S. J. S. (Semarang-Joana Stoomtram-Mij.) een regeling getroffen, waarbij aan beambten uit de Inlandsche bevolking, geschikt om Europeesche betrekkingen te vervullen, dezelfde positie en dezelfde bezoldiging toegekend zullen worden. Tevens zal voor die Inlandsche ambtenaren een pensioenfonds worden opgericht.

Orgaan Inl. Ambtenaren. Binnenkort zal te Soerabaja uitgegeven worden een orgaan van de vereeniging van Inlandsche ambtenaren, onder redactie van den heer J. Mattheus Jr., lid in de redactiecommissie van de *Bintang Soerabaja*. Het blad zal gedrukt worden in de drukkerij van de *Toekomst* en den naam dragen van *Perdamaian Prijaji*. (*Sinar Djawa*).

WAT DE CHINEES VERTELT.

Afschaffing Chin. Officieren. Uit de *Sinar Sumatra* vernemen wij 't volgende, aan de *Sum. Post* ontleend: De ambtenaar voor Chineesche zaken, J. A. M. Bruineman, is aangewezen om te Hongkong, voorloopig voor twee jaren, onder den Nederlandschen Consul-Generaal aldaar werkzaam te zijn. Zijn reis ging over de Oostkust van Sumatra, Banka en Billiton, waar de heer B. zich op de hoogte had te stellen van de verhoudingen in de Ind. Chineesche samenleving. Tijdens zijn verblijf te Medan, vernam het blad, dat inzake de voorgenomen reorganisatie van het Chineesche bestuur — de oprichting van Chineesche bureaux in plaats van de huidige officieren — nog geenerlei beslissing genomen is. Het bureau voor Chineesche zaken heeft evenwel in verband met de voorgenomen unificatie, welke den Chinees ongeveer dezelfde rechten als die van den Europeaan zal doen verwerven, voorgesteld om als proef op de hoofdplaatsen van Java: Batavia, Semarang en Soerabaja, tot afschaffing van de Chineesche officieren over te gaan en de tengevolge der burgemeestersbenoeming vrijgekomen controleurs ter beschikking op te dragen zich van de specifiek Chineesche aangelegenheden aldaar op de hoogte te stellen. Is de unificatie eenmaal een voldongen feit geworden, dan zal, naar van zelf spreekt, ook deze zijdelingsche bemoeienis een einde nemen.

Een tweetal Ordonnanties. Er is een regeling tot stand gekomen voor den privaatrechterlijken toestand der Chineez en eene tot vaststelling van een regle-

F. L. VAN BOMMEL
 Vlamingsstraat 8-10
 Prins Hendrikstraat 104-106

**Dames- en Heeren-
 Mode Magazijnen.
 Handschoenen.**

M. VISSER,
 voorh. A. J. ROdBARD.
 Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

**Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
 REPARATIE-INRICHTING.**

Kleermakerij UNICUM
 Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
 REPAREREN
 KEEREN

VERMAKEN
 MODERNISEEREN
 OP NIEUW VOEREN
 OP PERSEN

OPZETTEN van zijden revers
 STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
 van Dames- en Heerenkleeding.

Bijz. geschoolde Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.
 Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZON
 GROENMARKT 27
 TELEPHOON No. 2512

□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
 □ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
 □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

LAAT voor Uwe familie in Indië een **PORTRET** van U maken
bij U aan huis.

Artistieke afwerking. Gewone atelier-prijzen
 Aanbevelend, **A. M. A. SUSAN, Fotograaf,**
 Regentesselaan 108 h. Regentesseplein - Tel. 6757 en 3305
 Te allen tijde aan huis te ontbieden voor het maken van foto's van Familiegroepen, Kinderportretten, Diners enz.

Hotel Pension INSULINDE
 BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486
 Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

F. C. DE BRUYN
 Magazijn van Comestibles en Fijne Meeschwaren
 LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
 ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
 Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscurant. Neemt Proef.
 TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

Tel. Interc. H. 447.

Hotel de Bellevue
 Bezuidenhout 15
 's GRAVENHAGE

CREDIET- EN HANDELSBANK
 voor Nederland en Koloniën
 HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM
 Verstreckt Credieten van f 1000.- af.

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
 v/h B. L. VOGELS-DOLHAIN
 's-Gravenhage.

ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
 ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
 ELECTRISCHE URWERKEN
 ELECTRO-MOTOREN
 TELEPHONEN
 BLIKSEMAFLEIDERS
 ORNAMENTEN

als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
 IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.

MONSTERZALEN:
 1ste van den Boschstraat 10
 hoek Juliana van Stolberglaan.

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN
 MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ
VERHUIZINGEN.....

HAARLEM RIDDERSTRAAT 20
 TELEPHOON 1654

ment op den burgerlijken stand voor deze bevolkingsgroep. De inwerkingtreding zal geschieden op een door den G.-G. te bepalen tijdstip, daar vooraf nog eenige met de onderhavige regelingen verband houdende voorzieningen bij Koninklijk besluit moeten tot stand gebracht worden. Ingevolge de artikelen 22 en 1 onderscheidenlijk van beide ordonnaties, zullen zij voorloopig alleen gelden voor Java en Madoera, Sumatra's Westkust, Tapanoelie, Benkoelen, Sumatra's Oostkust, Menado, Celebes en Onderhoorigheden. De dadelijke uitbreiding van de werkingsteer tot de overige gewesten zou tal van praktische moeilijkheden opleveren in verband met de procedure voor Raden van Justitie. Intusschen zijn maatregelen in voorbereiding om zoo spoedig mogelijk de nieuwe regelingen ook buiten de genoemde gewesten van kracht te doen worden.

Het beginsel der bovenaangegeven regelingen is een in hoofdzaak op Java toepasselijke verklaring van het Europeesche privaatrecht op de Chineezers daar te lande. In verband daarmee is ook de instelling van een burgerlijken stand voor de Chinese bevolking geregeld.

De Taal is het Volk. Dikwijls wordt gezegd — alzo de *Djawa Tengah* — dat de kennis van een taal van zelf de liefde aanbrengt voor het volk, dat die taal spreekt. Waarmee dan bedoeld wordt, als ge het Engelsch aanleert, dan is 't, omdat ge van de Engelschen houdt; leert ge de Hollandsche taal aan, dan houdt ge ook van de Hollanders, het Fransch, van de Franschen, de Japaneesche taal van de Japanners, enz. Daarom doet 't mij waarlijk leed — alzo de schrijver — dat er onder ons Chineezers nog zoo velen zijn, die zoo weinig voor onze taal gevoelen. Zij vergeten, dat wij ten deze reeds tever gegaan zijn en dat 't moeilijk zal gaan het verzuim te herstellen. 't Is bij de Chineezers alsof de lust, de liefde voor het aanleeren van vreemde talen den haat aan de eigen taal meebrengt. Dit is een groote fout. Een andere fout is 't, dat als wij andere naties haten, eerst dan sprake kan zijn van liefde voor ons eigen ras. Dit mag toch niet zoo zijn. De liefde voor onze eigen taal en volk sluit niet uit de liefde voor andere talen en volken. Wij mogen om die reden niet haten. Zeker moeten wij de Europeesche talen aanleeren, maar daarom mogen wij onze eigen taal niet verwaarloozen, al kunnen wij ook met onze taal niet op de hoogte komen van de Westersche wetenschappen. Maar 't is ook niet noodig dat alle Chineezers zich de Europeesche wetenschappen eigen maken. Indien van de 400 miljoen Chineezers, 40.000, die, behalve dat zij op de hoogte zijn van de eigen taal en literatuur, zich op de Europeesche wetenschappen gaan toeleggen, dan is dit reeds voldoende te achten om het geheele Chineesche ras zoowel in als buiten China vooruit te brengen. Voor de anderen is 't voldoende, dat zij op de hoogte komen van eigen taal en literatuur. Van de zooveel miljoenen Europeanen zijn ook niet allen op de hoogte van de Westersche kennis en beschaving. Laten wij dus beginnen met op de hoogte te komen van onze eigen taal en letterschrift, vóórdat wij overgaan om andere talen te leeren. De kennis van vreemde talen moet zijn de brug, die ons brengt op het gebied van andere kennis en beschaving, de band, die bestaan moet met andere volken. Onze eigen literatuur bevat zooveel schoons en wijsheid, dat geleerden en andere intellectueelen in andere landen er vol bewondering voor zijn. Onze wijsheid is van ouderen datum.

De S. I. Agrarische plannen. De *Pewart Soerabaja* deelt mee, dat sommige S. I. plannen het opdrijven van de huurprijzen der gronden voor de suikerfabrieken ten doel hebben.

Van Vreemde Koloniën.

Vredesvoorwaarden.

Naar 't heet worden alle aanbiedingen om tot vredesonderhandelingen te komen afgewezen, maar inderdaad zijn de vredesonderhandelingen ten volle aan den gang, zonder dat de diplomatieke vertegenwoordigers tot een vredesconferentie bijeen zijn gekomen. Wij hoorden den eisch de Turken uit Europa, Konstantinopel Russisch. Deze is ten volle prijs gegeven. Na de imperialistische eischen van 't oude régime kwam nieuw Rusland met zijn geen annexatie, geen oorlogsschatting. 't Overleg heeft hieraan reeds een andere betekenis gegeven dan er aanvankelijk inlag. Duitsland hield aan 't: „alle koloniën terug”, nu geeft de afrondingspolitiek al den weg aan om hierop wat toe te geven. Frankrijk wilde behalve de teruggave van Elzas en Lotharingen, een bufferstaat tusschen Germaen en Galliër, 't hiertegen aangeteekende verzet heeft deze bij-eisch al vrijwel doen versmelten. Aan 't herstel van Polen als onafhankelijk rijk valt ternaauwernood meer te twijfelen, maar de Duitse- en Oostenrijksche gedeelten van 't oude rijk zullen erbij moeten komen. De D. koloniën in Afrika moesten eerst verdeeld worden onder de entente mogendheden, die aan Afrika-politiek doen, wij brachten reeds stemmen uit Frankrijk over om ze tot een bondgenootschappelijk gebied te maken, onder Europeesche leiding en bescherming. De gedecreteerde economischen oorlog na den oorlog wordt minder luide verkondigd. De stemmen, die de Stockholmsche sociaal-democratische bijeenkomst, als voorloopers op de groote September bijeenkomst, tusschen 't oorlogsgewoel doet heenklinken, doen ook aan 't eischen, bieden, afwijzen mee. De afwijkingen in de speeches van de groote woordvoerders geven de vorderingen der wereldpersonderhandelingen aan.

Zoo heeft nu ook weer een organisatie haar programma uitgesproken, die bij de diplomatieke onderhandelingen wel geen plaats zal krijgen doch wier invloed zich wel kan doen gevoelen. Vooreerst toch deelde zij daardoor mede welke houding Engeland op het socialistische congres te Stockholm dacht aan te nemen, vervolgens verplicht zij tot overwegen van formules, die door anderen reeds ten beste waren gegeven, maar die niet waren blijven hangen.

't Uitvoerend comité van de Engelsche arbeiderspartij heeft in een memorandum vredesvoorwaarden opgesteld, die den 10en Augustus zijn voorgelegd aan de afgevaardigden, om den 21en d.a.v. in de groote algemeene bijeenkomst te worden aangenomen, die op haar beurt de leidster moest zijn voor de positie van Engeland ter internationale bespreking van 't vredesvraagstuk te Stockholm.

Zij verdeelt de verantwoordelijkheid van den oorlog over alle regeeringen, geleid als deze waren door kapitalistische en imperialistische belangen. — De inval van D. in België en Frankrijk bedreigt de onafhankelijkheid van alle naties en het vertrouwen in alle verdragen. Onder deze omstandigheden zou een zegepraal van D. de nederlaag van de democratie en de vrijheid beteken. — De soc. van de ententelanden jagen echter niet de politieke en economische vernietiging van D. na. — België moet bevrijd en schadeloos gesteld worden. — De Poolsche kwestie moet worden geregeld in overeenstemming met de wenschen van 't P. volk. — 't Herstel van verwoeste streken moet worden bekostigd uit een internationaal fonds van alle oorlogvoerenden (met uitzondering dat België door D. wordt schadeloos gesteld). — De instelling van een hof wordt aanbevolen voor 't onderzoek van klachten en beschuldigingen van wreedheid, verdrukking, toeëigening, enz., in 't bijzonder t.o.v. den onmenselijk wreeden duikbootoorlog.

Het Comité verwacht van 't herstel der socialistische internationale den besten waarborg voor 't behoud van den toekomstigen vrede. — De verzekering van den vrede moet berusten op de democratisering van alle landen, hierbij past ook de Russ. formule geen annexaties, geen schadeloosstellingen, die bron kunnen worden voor revanche.

Het verlangt als stellige voorwaarde in 't vredesverdrag de onmiddellijke instelling van een volkerenbond van alle soevereine staten ter wereld, die een gerechtshof instelt om alle geschillen te beslechten, terwijl daarnaast een orgaan komt om de oplossing aan te geven wanneer dit gerechtshof deze niet heeft kunnen geven. Hierbij past een internationale wetgeving.

De conferentie protesteert tegen een voortzetting van den oorlog in de verwachting dat een der twee partijen aan de andere een verpletterende nederlaag als straf kan toedienen.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEL,
FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.

BLOUSES in voile à fleurs f 4.95
„ in voile rayé f 3.95
„ in Mousseline de laine rayée f 5.75

AANGENAME ZOMERDRACHT.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND 'BU ALLEY DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTEDEVEN

DEGELUK ONDERWJS IN

DUITSCH. ENGELSCH. FRANSCH. SPAANSCH. ITALIAANSCH.

LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL

— OVER DE WAALSCHER KERK —

58^a NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

BEDWATEREN

Zij, die aan bovengenoemde kwaal lijdende zijn, kunnen **algeheele genezing** bekomen, door het gebruik van het middel van den Med. Docts. Arts H. L. F. RUDING.

Voor verdere inlichtingen zich per brief te wenden **Z.-O. Buitensingel 58, Den Haag.**

Bankierskantoor

van

LISSA & KANN

LANGE VIJVERBERG 3

's-GRAVENHAGE

Administratie van vermogens

Safe Deposit

Deze plaats is gereserveerd door de Firma A. & B. SCHMEINK, Spuistraat 252-256, Amsterdam.

Parkhotel

van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

AMSTERDAMSCH BANK - Amsterdam

Kapitaal f 29.122.400.—

Reservefonds = 18.900.000.—

Bijzondere Reserve = 2.000.000.—

— ALLE BANKZAKEN —

B. P. GENEMANS

VALERIUSSTRAAT 122 DEN HAAG TEL. 3376

Ondulation-Marcel
Manicure en Massage.

ATELIER VOOR HAARWERKEN.

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden

KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM

Telefoon ZUID 828.

OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND

Zuster C. G. SOER,

Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

„BINTANG”

HET Rijwiel voor Oost en West.

Rijwielmagazijn „Bintang”,

Newtonplein 152

's-Gravenhage

Telefoon H 2357.

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen

Hartenstraat 14—18—20

AMSTERDAM

Aanbevolen Speciaalzaak voor het

inrichten der Slaapkamers

(Leveringen door het geheele land) - Telef. Interc. 8399 N

Servië en Montenegro herstellen. 't Balkanvraagstuk regelen op een conferentie van Balkanvolken, of van een autoritaire-internat. commissie.

Elzas-Lotharingen (de groote politieke fout van 1871) aan Frankrijk terug. Waarborging van de wettige belangen van Italië en de bevolking langs de Adriatische en Aegeïsche zee (niet erg duidelijk, dunkt ons).

Dan volgen de vraagstukken die ons hier in 't bijzonder interesseeren. Palestina bevrijd van de Turksche verdrukking, worde een vrije Joodsche staat. — Armenië, Mesopotamië, Arabië mogen niet weder onder Turksche heerschappij komen. Deze gebieden moeten op denzelfden voet worden behandeld als zij voorstellen voor de koloniën in Afrika, zij moeten namelijk worden beheerd door een commissie, ondergeschikt aan den bovenvermelden volkerenbond. Alle tegenwoordige Europeesche koloniën in tropisch Afrika zullen met de tegenwoordige negerrepubliek Liberia op zich zelf ook een volkerenbond vormen voor de onderlinge verhoudingen. Konstantinopel worde een vrijhaven.

De conferentie verklaart zich tegen alle voorstellen voor een economischen oorlog.

Door de rol, welke de socialistische minister van arbeid Henderson op de bijeenkomst van 10 Aug. gespeeld heeft, en die hem verplichtte uit 't kabinet te treden en door 't besluit der groote entente mogendheden om geen afgevaardigden van de soc. partij naar Stockholm te laten vertrekken, lijkt de betekenis van de gestelde voorwaarden verzwakt. Ook de verklaring van Kerenski, volgens welke hij aan de Stockholmsche bijeenkomst elke betekenis als officieus advies-conferentie wil ontnemen, zal haar invloed niet te stade komen. Maar met dit al en tegen dit al in blijft hetgeen 't arbeidscongres te Londen gedaan heeft en hetgeen de conferentie te Stockholm dientengevolge zal doen, een factor van voortstuwende kracht, en hetgeen er over geschreven wordt is een onderdeel van de pers-vredesconferentie, die in vollen gang is.

De Philippijnsche zelfstandigheid.

't Algemeen Handelsblad van 10 dezer zet, in een vrij uitvoerig artikel, eenige opmerkingen van de Pouvoirville in „La Revue” recht, betreffende de thans in de Philippijnen bestaande toestanden; aan hetgeen daar gezegd is ontleenen wij 't hier volgende:

De Pouvoirville meent dat de Vereenigde Staten aan de Philippijnen hun politieke autonomie hebben teruggegeven, zonder eenige restrictie, zoodat de Amerik. schenking volledig zou zijn. Zulk een stoutmoedige edelmoedigheid, misschien op ongelegen tijd aan den dag gelegd, moet bij andere, onder voorgedij staande Aziatische volkeren, naar hij meent, ontijdige verwachtingen hebben gewekt en dat te meer wijl de Philippijnen, wat beschavingspeil en zeden betreft, beneden de bewoners van Indië, Indo China en den Indischen Archipel staan.

De schr. in 't Hbl. komt op tegen deze verlaging van 't peil waarop de Philippijner wordt gesteld, en mede tegen de voorstelling als zou aan die eilanden volledige autonomie zijn geschonken. Hij stelt, wat 't eerste betreft, verklaringen van professor Kern, reeds in 1891 gedaan over 't Spaansche onderwijs-resultaat, hier tegenover. Deze vonden bevestiging in een beschouwing van Taft, na een in 1905 aan Manilla gebracht bezoek, waarbij hij niets minder zeide dan dat de Spaansche de eenige natie was geweest, in staat om een tropisch volk vatbaar te maken voor een opleiding tot zelfbestuur.

De Amer. vonden bij hun komst in den archipel in hun kolonie een volk dat reeds tal van geleerden, leeraren, kunstenaars en dichters telde; dat jaren en jaren vóór den val van 't Sp. bestuur velen zijner kinderen ter voltooiing van hun opleiding naar Europa zond; dat aan 't Sp. bestuur voor verschillende takken van dienst zijn ambtenaren leverde; dat, zoolw in den opstand tegen Sp., als in zijn verzet gedurende de eerste jaren van 't Amer. gezag, duidelijk blijken gaf van groot organiseerend talent.

Wat door Amer. op den weg naar autonomie aan de Phil. geschonken werd, is niet uit edelmoedigheid gegeven en is ook verre van onvoorwaardelijk. De wensch, om zich zoo spoedig mogelijk van een koloniaal bezit te ontdoen, waarvan men niets dan last voorzag, heeft den doorslag gegeven. „Ware edelmoedigheid was het, die nog op het laatste oogenblik de Philippijnen behoevde voor een ontijdig loslaten, waarvoor zij o.a. door economische zwakte in 't geheel niet waren voorbereid.”

De Amer. schenking bepaalt zich tot een groote mate van zelfstandigheid, zoodat de wetgeving in handen van een zelf gekozen parlement is gelegd, maar met verschillende restricties, waarvan 't Hbl. er een viertal opsomt.

Uit de Philippines-bill blijkt dat „aangezien 't steeds de bedoeling van 't volk der V. S. is geweest om zijne soevereiniteit over de Phil. te herroepen en hunne onafhankelijkheid te erkennen zoodra een duurzaam bestuur daar zal zijn ingesteld, de Phil. voor de spoedige bereiking van dit doel in 't genot van de hun verleende zelfstandigheid werden gesteld.” Dat wil dus zeggen, merkt 't Hbl. op, dat de Amer. aan de Phil. de gelegenheid hebben willen geven om een proeve van bekwaamheid in zelfbestuur af te leggen.

Na bewijzen aangevoerd te hebben, dat de strekking tot 't verlenen van onafhankelijkheid, haar grond vond in den wensch om zich van een lastpost te ontdoen, merkt de schr. op, dat zich sedert 9 Aug. 1916, toen de Phil. bill door Wilson werd bekrachtigd, een gewichtige verandering in de Unie teekent. Als de Unie eenmaal in 't bezit zal zijn van krachtige weermiddelen, zooals zij nu als oorlogvoerende mogendheid aanlegt, zal 't bezwaar vervallen, dat zij alleen ten behoeve van de Phil. tot de uitbreiding van haar weermiddelen zou moeten overgaan. Is 't nu toeval of iets anders, vraagt hij dan, dat in de Weekly Times van Manilla, de voorzitter der Amer. handelskamer aldaar H. M. Pitt, een artikel schreef, waarin op 't groote nut gewezen werd door de Phil. voor Amer. reeds afgeworpen, dat in de toekomst nog kan toenemen? Zoo zal o.a. 't Am. kapitaal een wijd veld voor vruchtbare plaatsing vinden, wyl de bescherming van en 't feitelijk toezicht op de

Phil. door de V. S. nu als duurzaam mogen worden beschouwd.

't Slot van 't Hbl.-artikel luidt: 't Laatste woord in zake de Phil. zelfstandigheid was nog niet gezegd. 't Is, in 't belang van de Phil. zelve en ook voor anderen te hopen, dat 't nog lang uitblijve. Een Phil. staat, waarin toestanden zouden zijn te voorzien als in vele Z.- en M. Amer. republieken heerschen, zou al evenmin bevorderlijk zijn voor de rust in 't Verre Oosten, als een navolgenswaardig voorbeeld voor anderen, terwijl de Phil. zelve er 't loodje bij zouden leggen.

Het Indisch Congres.

Naar de Times uit Bombay verneemt, heeft het Indische congres, waaraan ook de Mohammedanen deelnemen, eenige besluiten genomen, die het in een memorie aan den onderkoning heeft bekend gemaakt. Daarin verlangt het, om aan de heerschende ontevredenheid een einde te maken en het vertrouwen in Indië te herstellen, dat Indië tot een zelfbesturend deel van het rijk wordt gemaakt, de politiek van onderdrukking in Indië aanstonds ophoudt en mevrouw Besant onmiddellijk in vrijheid wordt gesteld. Op het congres werd verder besloten om, voor het geval Engeland weigert, de eischen der Indiërs in te willigen, alle Indiërs uit de bestuurslichamen in Indië te laten treden, opdat de Engelschen voortaan alleen de verantwoordelijkheid dragen. Een openbare bijeenkomst van het congres werd door de politie opgeheven.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

De heer E. A. A. van Heekeren, hoofdredacteur van de Indische Gids, opent de Augustus-afl. van dit tijdschrift met een artikel, getiteld: „Een regeringscommissaris voor de hervorming van het Ned.-Ind. leger”. Hoewel schr. de goede hoedanigheid en bekwaamheden van den uitverkorene, generaal van Rietschoten prijst, meent hij dat de Minister van Koloniën met deze benoeming verkeerd heeft gehandeld. Het moet z.i. energie doodend werken op de actief dienende landsdienaren in Indië, dat een gepensioneerde uit Nederland wordt gezonden om een zoo gewichtige kwestie (nl. militieplicht voor Inlanders) voor te bereiden; ook is het een openbaar geheim dat de verhouding tusschen generaal van Rietschoten en den tegenwoordigen Indischen legercommandant, luit.-generaal De Greve, niet te best is.

De heer A. D. van der Gon Netscher geeft eene beschouwing over de organisatie der Indische officieele handelsstatistiek, in aansluiting bij een studie over hetzelfde onderwerp in jaarg. 1915 (afl. Oct.-Nov.) van het Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië.

Onder het opschrift „Het toekomstig onderwijs in Nederlandsch-Indië”, bespreekt de heer J. Rottier het bekende verslag der commissie van advies inzake aanpassend middelbaar (voorbereidend hooger) onderwijs in Nederlandsch-Indië.

De heer J. Habbema betoogt dat vereenvoudiging van onze schrijftaal een nationaal belang is, vooral met het oog op het feit dat steeds meer Inlanders het zoo moeilijk te leeren Nederlandsch wenschen te kennen.

Verder bevat dit Nr. nog een afschrift van een bezwaarschrift (met memorie van toelichting), van den oud-majoor van Tonsea E. Rotinsulu aan den Gouv.-Generaal. — Eene vertaling van een stuk van A. de Pouvoirville in „La Revue”, getiteld „De oorlog en Azië”. — Overigens de periodieke rubrieken Revue van tijdschriften, enz.

J. C. CRAMWINCKEL

Firma P. J. CRAMWINCKEL & ZONEN
Hof-, Rijks- en Gemeenteverlancier
NIEUWE HAVEN 360 TEL. HAAG 112
FIRMA OPGERICHT 1865.

Spiegel- en Lijstenfabriek.

Speciaal adres voor Encadremen in alle stijlen.
Uitgebreide keuze modellen voor Gravures, Etsen, Foto's en Schilderstukken.
Zeer matige prijs voor het vergulden van Spiegel- en Schilderlijsten.
Speciale verpakking voor EXPORT naar Indië.
Geen filiaal hier ter stede.

HOLLAND TYPING OFFICE

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldigbureau

Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.
E. VAN OS, Directrice.

..... Melkinrichting

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„PASTEUR”

Scheveningen, Neptunustr. 66a - Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

Zakdoeken.

Kousen.

M. & J. TOEMAN

Specialiteit in Kantens, Festons, Lingerieën.

Spuistraat 67 - Tel. 2009.

Den Haag.

Handschoenen.

Kragens.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vli. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.-pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL

E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
Telefoon 3213 DEN HAAG

Levering van abonnementen op alle
Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften
en Modeplaten.

ADVERTENTIE-BUREAU.

Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.

LEESBIBLIOTHEEK in 4-talen.

(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

VERZEKERINGMAATSCHAPPIJ

„BOERHAAVE”

Gevestigd te 's-Gravenhage, SPUI 2a.

Opgericht 1907.

Verzekert U als Particulier voor vrij Dokter, Apothe-
ker, Ziekenhuis, Opera-
tiekosten enz. Premie vanaf f 6.— per jaar, kind. f 3.—.
Prospectussen en inlichtingen gratis.
Actieve Vertegenwoordigers(sters) gevraagd.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”

Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuifstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren) voor leerlingen boven 12 jaar). Op-
leiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Hoofdkantoor: Rokin 55, Amsterdam.

CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke
zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en
verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

W. M. WEIJNE

DANS-INSTITUUT.

Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.

Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

**Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.**

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

**Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.**

De Handel.

In de Ang. afl. van dit maandschrift schrijft de heer H. Pieters over den mineralen-rijkdom van Indië. Schr. wijst op het feit dat van den bodem van Indië nog heel weinig bekend is en dat de Regeering tot nu toe er niet in geslaagd is iets van belang op mijnbouwkundig gebied tot stand te brengen (met uitzondering dan van de Ombilin steenkolen-mijnen). Trouwens zolang de Regeering haar handen nog zoo vol heeft met andere werkzaamheden, is er aan een intensieve ontginning van staatswege niet te denken. De eenige oplossing is volgens den heer P. dan ook: de zaak over te laten aan het particulier initiatief.

De heer G. Dieterle artikelt over de verplaatsing van onzen koloniale handel naar Amerika en Japan ten gevolge van den oorlog.

Aan de hand van de maandstatistiek van December 1916, geeft verder de heer J. B. E. Graat een overzicht van den uitvoer van Java en Madoera gedurende 1916.

Ten slotte bevat deze afl., onder het opschrift „Zuinig koloniaal beheer“, een aan het Kol. Weekbl. ontleende beschouwing naar aanleiding van „l'affaire Djambi“.

Berichten der Utrechtsche Zendingsvereniging.

Het Aug. Nr. van dit zendingsblad bevat het verslag van den staat en de werkzaamheden der Utrechtsche Zendingsvereniging gedurende Mei 1916—Mei 1917. De mededeelingen betreffen de ressorten Nieuw-Guinea, Halmahera en Boeroe.

De Ingenieur.

Het Nr. van 11 Aug. bevat o.m. een levensbeschrijving (met portret) van den heer E. A. C. F. von Essen, oud-hoofdingenieur der 1e klasse bij den waterstaat en openbare werken in Ned.-Indië, overleden te Leiden, den 1en Juli j.l. in den ouderdom van bijna 66 jaar. Schr. is de ir. L. J. C. van Es.

Verder vindt men in dit Nr. een zeer interessante beschouwing van Prof. ir. S. J. Vermaes, getiteld „Tinerts op Flores“, waarbij de schr. overtuigend aantoonde dat het op Flores aanwezige tin van het eiland zelf afkomstig is en niet van elders werd aangevoerd, zooals o.a. Prof. Wichmann veronderstelt.

Vereeniging Krijgswetenschap.

De 8e afl. (jaarg. 1916-'17) van het orgaan der Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap bevat den tekst van de onlangs door den heer D. van Hinloopen Labberton gehouden voordracht over „de invoering van eene militia in Indië, welke rekening houdt met het karakter van den Inlander en de stroomingen in de Inlandsche maatschappij“. Ook hetgeen de overige leden van de deputatie „Indië Weerbaar“ in het midden hebben gebracht is in dit verslag opgenomen.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 32: Overeenkomst tusschen het Australische Gouvernement en de Suikerfabrikanten, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — De invloed van het tappen en winteren op de voedselreserve bij Hevea, door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Proefstation voor Vorstenlandsche tabak, door P. Hondius Jzn. — Het Indische boschwezen gedurende 1915, door A. te Wechel. — Economische toestand van Ned.-Indië. — De toestand der suikerindustrie in Argentinië. — Een reisje naar Sumatra's Oostkust, door A. R. W. Kerckhoven. — Korte beschrijving van de tot op heden gebruikelijke methoden van bewerking van den grond als voorbereiding voor de beplanting met Hevea en tot onderhoud van geplante Heveaboomen, door C. M. Hamaker. — De overzeesche handel en de oorlog, zoodanig de overige wekelijksche rubrieken.

Koloniaal Tijdschrift.

In de Aug. al. worden de volgende onderwerpen behandeld. Inlandsche rechtsgemeenschappen in Zuid-Sumatra. Voordracht gehouden in de Ned.-Indische bestuursacademie, door J. L. M. Swaab. — Samenstelling en verkiezing der Lokale Raden in Ned.-Indië. Gedeelte eener voor de N.-I. bestuurs-academie gehouden voordracht, door J. C. Brinks. — Timor en onze politieke verhouding tot Portugal sedert het herstel van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië (vervolg), door H. E. K. Ezerman. — Verscheidenheden, door H. D. (Hierin: Javaansche kinderen naar Japan). — Kroniek, door Tertius (Hierin: Oorlogswinsten voor Indië. — Rechtstoestand der burgerlijke ambtenaren in Ned.-Indië). — Persoverzicht, door J. P. — Vreemde Koloniën, door H. D. — Bibliographie, door C. v. d. V.

De Macedoniër.

Het Aug. Nr. bevat een opstel van Ds. H. Dijkstra, getiteld: De oorlog en de Zending. — Voorts het vervolg der druppelsgewijs gepubliceerde historische beschouwingen van Ds. D. K. Wielenga over het eiland Soemba. Schr. behandelt thans het jaar 1881: „Oemboe Toengoe speelt comédie.“

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Al. 19 bevat o.m.: Een eerste proef van ambulance-werk door Soendaneesche meisjes, door M. C. Kooy-Van Zeggelen. — De Sabanghaven, door H. Zondervan. — Daeng Pabarang, door F. J. van der Lijke-Prins. — Een en ander over den werkkring van den geneesheer in Oost-Indië, door C. H. L. Baelde (vervolg).

Het gebrek aan scheepsruimte in Indië.

Nr. 84 van „Economisch-Statistische Berichten“ be-

vat een artikel over het gebrek aan scheepsruimte in Ned.-Indië, waarover van alle kanten klachten komen, nu de producten zich in de afvoerhavens meer en meer opstapelen. Via de N. R. Crt. ontleenen we aan het artikel:

„Behalve bederf van eenige belangrijke artikelen en groot gebrek aan opslagruimte voor vele andere, zijn er nog twee kwesties, die een korte bespreking verdienen, n.l. de inkrimping van de cultures en de financiële regeling.

Inkrimping van de cultures helpt slechts bij de éénjarige gewassen. En hiervan komt feitelijk alleen de tabak in aanmerking, maar daar de groote massa van dit artikel (de krossok) een inlandsch product is, komen de gevolgen van de inkrimping die reeds op groote schaal plaats vinden, grotendeels ten laste van den Javaan. Dit mag niet uit het oog worden verloren. Er zijn te velen in ons land, die meenen, dat het hier behandelde vraagstuk van minder belang is, omdat de nadeelen gedragen worden door de Europeesche ondernemingen, die in vorige jaren toch reeds zooveel geld verdiend hebben. Tegen dergelijke voorstellingen kan niet genoeg worden opgekomen: elke beperking in den uitvoer van krossok, copra, van alle boschproducten, van kampongthee, mais, grondnoten, djarakpitten enz. enz. komt ten laste van den inlander.

Wat nu de financiële zijde van het vraagstuk betreft, moet er op gewezen worden, dat de groote verliezen, die de speculatieve Chineesche suikerkoopers thans lijden, direct verband houden met het gebrek aan scheepsruimte, waardoor suiker slechts in kleine hoeveelheden verkoopbaar is. Overigens schijnen dit jaar nog geen groote geldelijke moeilijkheden te wachten te zijn. De meeste Europeesche ondernemingen toch zijn financieel sterk en de banken zullen wel geen bezwaar maken de onverkochte producten tegen ongeveer kostprijs te beleenen. Indien met het laatste echter, wat niet onmogelijk is, een 100 miljoen gemoeid is, wat zal dan de gedragslijn der banken in 1918 zijn? Die vraag zal wel niemand thans willen beantwoorden.

Wanneer men het bovenstaande wil samenvatten, dan komt het hierop neer:

Door elkander genomen is de toestand in onze koloniën, hoe bezwaarlijk ook, nog wel houdbaar, maar komt er vóór het einde van 1917 geen grondige verbetering, dan dreigen er gevaren van den meest ernstigen aard.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West“, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9-6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvende en industriëlen middenstand, Exportblad.

WIENER & VAN WITSEN
Rotterdam Hoogstraat 226
Gevestigd 1851.

Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië
Speciaal naar maat.

VERKOOPHUIS
GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
Tramhalte 7 en A DEN HAAG
halte Valeriusstraat

Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —
DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

Instituut WOLTERS

Surinamestraat 25 Den Haag

OPLEIDING H. B. S.,

GYMNASIUM EN LYCEUM.

C. G. J. WOLTERS.

De FIRMA GIJP & Co.

vervaardigt hare

prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en vruchten-aroma, zonder toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.

VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN

Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.

Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA“

Boksen. Ontvetting.

TOEPOEL'S MODELSCHOOL

Joh. Camphuisstraat 165-167 Den Haag

Tramlijnen 3, 4 en 7, halte Electr. Spoor.

Rondschrijven gratis en franco.

Versterking. Jujutsu.

AUG. SAVELKOUL.

INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.

Heerenkleeding naar Maat.

Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.

Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

LUXE BROODFABRIEK PAUL C. KAISER

HOFLEVERANCIER

Brood - Beschuit - Banket

HET UNIFORMHUIS

Civiel- en Uniformkleeding
Tropen-Uitrustingen

N.-Z. VOORBURGWAL 130

AMSTERDAM

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering.....

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden“
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's Gravenhage

Geeft 4,5% Schuldbriefen uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

Pension „DE KLONIA“

Wed. C. M. DE KLONIA-v. d. Heyden.

Westeinde 3

Telefoon Z 5175

AMSTERDAM.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.

Teeken- en Schilderlessen.

Lessen in moderne talen.

Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.

Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.

Handwerklessen.

Schrijf-, Kopieer- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Iepalaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigerstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.

W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

MAS SAMSI, Leraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.30.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten

No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.

No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

J. VAN DER LUGT & Co.
WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.

Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 :-

ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

Familiepension „KERCHER”

Villa „MATHILDE”

Oude Schev. weg 112-114.

Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELN.

De Nederlandsche Spaarkas

AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.

Kapitaalvorming, Uitzelfondsen, Studiebeurzen, Stortingen
van f 2.50—f 50.— per maand.

Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bijkantoren of aan: den Oud.-Dir. Bijkantoor Bandoeng, H. VOLTEN, tijd. adres 's-Gravenhage, Kon. Emmakade 128; den Inspecteur, W. WEIJNE, Dibbetsstraat 83, Den Haag.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van 15.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

N.V. Inrichting voor Fysische Therapie „WINTERNITZ”

Johan v. Oldenbarneveltlaan 5 - Tel. Schev. 695
SCHEVENINGEN.

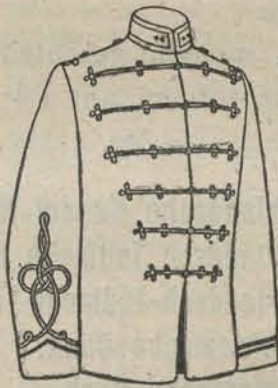
Alle Fysische Hulpmiddelen: Hydrotherapie, haute Fréquence, Electrisch Viercellenbad, Lichtbad, Vibratie, Kunstzon, enz.

Nauheimer-, Wiesbader-, Carlsbaderkuren.

IN- en UITWONENDE PATIËNTEN.

Spreekuur van 9^{1/2}—11^{1/2}, des morgens.

J. H. W. VAN OPHUIJSEN, Zenuwarts,
Gedel. Commissaris.
J. S. J. DE VRIES ROBLES, Arts,
Geneesheer-Directeur.

P. M. BROEKMANS

16, 18 Koningsplein 20, 439
AMSTERDAM.

Uitrustingen

voor O. en W. Indië
voor Giviël en Militair.
(Oudste huis).

Vraagt geïllustreerde Catalogus.

5 pCt. Geldleening groot f 50.000.000.- ten laste van

Nederlandsch-Indië

waarvan opengesteld in Nederland f 30.000.000.—
en in Nederlandsch-Indië f 20.000.000.—

in Schuldbewijzen aan Toonder
groot f 1000.-, f 500.- en f 100.-.

Uitgifte tot den koers van 99³/₄ pCt.

Inschrijvingen op deze leening kunnen worden ingeleverd
op Donderdag 23 Augustus 1917,
van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur,
ten kantore van:

te AMSTERDAM: de Nederlandsche Handel-Maatschappij,
„ Nederlandsch Indische Handelsbank,
„ Nederlandsch-Indische Escompto
Maatschappij;
te ROTTERDAM: „ Nederlandsche Handel-Maatschappij;
te 's-GRAVENHAGE: „ Nederlandsche Handel-Maatschappij,
„ Nederlandsch Indische Handelsbank,
„ Nederlandsch-Indische Escompto
Maatschappij;

en voorts:
te AMSTERDAM: de Amsterdamsche Bank,
De Twentsche Bank,
Hope & Co.,
de Incasso-Bank,
Lippmann, Rosenthal & Co.,
de Rotterdamsche Bankvereniging,
Gebr. Teixeira de Mattos,
Vermeer & Co.,
Wertheim & Compertz;
te ROTTERDAM: de Amsterdamsche Bank,
De Twentsche Bank,
de Incasso-Bank,
R. Mees & Zoonen,
de Rotterdamsche Bankvereniging;
te 's-GRAVENHAGE: de Amsterdamsche Bank,
De Twentsche Bank,
de Rotterdamsche Bankvereniging;

en in Nederlandsch-Indië ten kantore van
de NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ te Batavia en al
de NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK te Batavia en al
de NEDERLANDSCH-INDISCHE ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ te
Batavia en al hare vestigingen.

Inschrijvingsbiljetten en prospectussen zijn bij alle bovengenoemde kantoren kosteloos verkrijgbaar.

De stortingen zullen moeten geschieden op een der werkdagen van 10 September tot en met 14 September 1917.

Voor verdere bijzonderheden raadplege men het prospectus.

Nederlandsche Handel-Maatschappij.
Nederlandsch Indische Handelsbank.
Nederlandsch-Indische Escompto Maatschappij.
Amsterdamsche Bank.
De Twentsche Bank.
Hope & Co.
Incasso-Bank.
Lippmann, Rosenthal & Co.
R. Mees & Zoonen.
Rotterdamsche Bankvereniging.
Gebr. Teixeira de Mattos.
Vermeer & Co.
Wertheim & Compertz.

A. SCHRÖDER & Co. Groenmarkt.

Voor het HERFST- en WINTER-SEIZOEN:

JAPONSTOFFEN
MANTELSTOFFEN

Covert-Coats

Slobkousen

DIEREN- TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore Benoordenhout 2 en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegesonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht, Sociëteit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - -

Tel. 2162.

Zichtzendingen.

Voorhanden: LINNEN Damast Tafelgoed.
LINNEN Bedlakens en Sloopen.
LINNEN Handdoeken en Keukendoeken.
BERNARD DRABBE, Noordeinde 6 t/o de Plaats.

Met Premievrije
Polis tegen inbraak
bij

Nieuwe
Eerste Nederland-
sche Oudste Inrich-
ting van dien aard
te 's-Gravenhage.

Directie:

L. J. L. SCHAS,
Oud-Kap. der Gren.
C. P. KOENE,
Oud-Kapt. d. Infant.

Kantoor: Hooge Nieuwstraat 26. Tel. 3169.

Leden van „De 's-Gravenhaagsche Contracten-
Vereeniging” genieten 5 pCt. korting.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.